

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/I/2022/36109009332229380

ROZPOČTOVÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE
V RÁMCI VIACROČNÉHO FINANČNÉHO RÁMCA
NA ROKY 2021-2027

Diplomová práca

2022

Bc. Andrea Polovčíková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

ROZPOČTOVÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE
V RÁMCI VIACROČNÉHO FINANČNÉHO RÁMCA NA
ROKY 2021-2027
Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov
a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Ing. Ľubica Harakaľová, PhD.

Bratislava 2022

Bc. Andrea Polovčíková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala samostatne a uviedla som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať vedúcej mojej bakalárskej práce Ing. Ľubici Harakaľovej, PhD. za užitočné rady, odbornú pomoc, ochotu a konzultácie pri vypracovaní tejto bakalárskej práce.

Abstrakt

POLOVČÍKOVÁ, Andrea: Rozpočtová politika Európskej únie v rámci viacročného finančného rámca na roky 2021-2027. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; KMEVaHD. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Ľubica Harakaľová, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2022, 76 s.

Cieľom záverečnej práce je charakteristika rozpočtovej politiky Európskej únie v rámci viacročného finančného rámca. Práca sa zaoberá definovaním aspektov ovplyvňujúcich rozpočet Európskej únie a politík Európskej únie uskutočňovaných v rámci jej viacročného finančného rámca. Práca je rozdelená do štyroch kapitol a obsahuje 5 tabuliek, 6 grafov a 1 ilustráciu. Prvá kapitola je zameraná na vývoj rozpočtu Európskych spoločenstiev a Európskej únie, charakteristiku rozpočtu a viacročného finančného rámca, rozpočtové zásady, postup a štruktúru. V druhej kapitole je definovaný cieľ a charakterizovaná použitá metodika diplomovej práce. Tretia kapitola sa zaoberá charakteristikou viacročného finančného rámca na roky 2021-2027, jeho štruktúrou, ako aj Plánom obnovy Európy, ktorý je jeho súčasťou. Záverečná kapitola sa zaoberá nedostatkami a prípadnými problémami rozpočtu Európskej únie.

Kľúčové slová:

Európska únia, rozpočet, rozpočtová politika, viacročný finančný rámec, plán obnovy

Abstract

POLOVČÍKOVÁ, Andrea: EU Budgetary policy in the context of the multiannual financial framework 2021-2027. – University of Economics in Bratislava. Faculty of international relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Supervisor: Ing. Lubica Harakaľová, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2022, 76 p.

The aim of the thesis is to characterize the budgetary policy of the European Union in context of the multiannual financial framework. The work deals with the definition of aspects influencing the budget of the European Union and policies of the European Union executed within its multiannual financial framework. The work is divided into four chapters and contains 5 tables, 6 graphs and 1 illustration. The first chapter focuses on development of the budget of the European Communities and European Union, characteristics of budget and multiannual financial framework, budgetary principles, procedure and structure. The second chapter defines the goal and characterizes the methodology of the thesis. The third chapter deals with the characteristics of the multiannual financial framework for the years 2021-2027, its structure, as well as the Recovery Plan, which is part of it. The final chapter deals with shortcomings and possible problems of the budget of the European Union.

Key words:

European Union, budget, budgetary policy, multiannual financial framework, recovery plan

Obsah

Zoznam tabuliek, grafov a ilustrácií	8
Zoznam použitých skratiek.....	9
Úvod	10
1 Vývoj rozpočtu ES/EÚ	12
1.1 Vývoj rozpočtu do roku 2000	13
1.2 Reformy rozpočtu ES/EÚ	16
1.2.1 Prvý Delorsov balík	16
1.2.2 Druhý Delorsov balík	17
1.2.3 Agenda 2000	18
1.3 Charakteristika rozpočtu EÚ po roku 2000	18
1.4 Viacročný finančný rámec (VFR).....	20
1.5 Rozpočtové zásady a rozpočtová procedúra.....	21
1.6 Štruktúra rozpočtu	25
1.6.1 Príjmy do rozpočtu EÚ	25
1.6.2 Výdavky z rozpočtu EÚ.....	28
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	30
3 Viacročný finančný rámec na roky 2021-2027	32
3.1 Reforma príjmov rozpočtu EÚ	34
3.2 Výdavky z rozpočtu EÚ.....	40
3.3 Next Generation EU (Plán obnovy).....	49
3.3.1 Piliére a nástroje Plánu obnovy	51
4 Nedostatky a problémy rozpočtu EÚ	55
4.1 Čistí prispievatelia a čistí príjemcovia.....	55
4.2 Čerpanie prostriedkov z rozpočtu EÚ.....	60
4.3 Možnosti čerpania prostriedkov z VFR a Plánu obnovy	63
Záver	65
Zoznam použitej literatúry	67

Zoznam tabuliek, grafov a ilustrácií

Tabuľky

Tabuľka č. 1: Zmeny výdavkových okruhov rozpočtu EÚ v rámci jednotlivých VFR	20
Tabuľka č. 2: Príjmy do rozpočtu EÚ podľa zdrojov (v %)	27
Tabuľka č. 3: Porovnanie výšky pridelených finančných prostriedkov v rámci jednotlivých výdavkových okruhov pre VFR na roky 2014-2020 a pre VFR na roky 2021-2027 (v %)	47
Tabuľka č. 4: Príspevky a príjmy z/do rozpočtu EÚ vybraných členských štátov za obdobie rokov 2007-2013, 2014-2020 (v miliónoch EUR)	58
Tabuľka č. 5: Pridelené a nedočerpané finančné prostriedky pre členské štáty EÚ v programovacom období 2014 – 2020 (v EUR)	60

Grafy

Graf č. 1: Plán obnovy pre Európu – rozdelenie finančných prostriedkov.....	33
Graf č. 2: Zloženie príjmov EÚ v roku 2018 a odhadovaný priemer nových príjmov na obdobie 2021-2027 (v %)	39
Graf č. 3: Pridelené rozpočtové prostriedky podľa okruhov (v %)	47
Graf č. 4: Next Generation EU: Rozdelenie zdrojov podľa typu podpory (v %)	50
Graf č. 5: Next Generation EU: Rozdelenie zdrojov podľa výdavkového piliera (v %).....	53
Graf č. 6: Čistí prispievatelia a čistí príjemcovia za rok 2020 (v miliónoch EUR).....	57

Ilustrácie

Schéma č. 1: Rozpočtová procedúra.....	24
--	----

Zoznam použitých skratiek

CAP	(Common Agricultural Policy) Spoločná poľnohospodárska politika
DPH	daň z pridanej hodnoty
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ES	Európske spoločenstvo
ESUO	Európske spoločenstvo uhlia a ocele
EURATOM	Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
EÚ	Európska únia
HDP	hrubý domáci produkt
HND	hrubý národný dôchodok
NGEU	Next Generation EU
VFR	Viacročný finančný rámec
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie

Úvod

Európska únia je najpokročilejším integračným zoskupením na svete. Spolu s rôznymi stupňami ekonomickej integrácie sa spája aj vytvorenie rôznych nástrojov, ktoré slúžia na reguláciu politík integračného zoskupenia, ako aj na financovanie jeho záujmov. Jedným z takýchto nástrojov je práve rozpočet. V podmienkach Európskej únie hovoríme o tzv. nadnárodnom rozpočte, ktorý sa riadi rozpočtovými pravidlami rovnako, ako rozpočet na národnej úrovni. Tak, ako aj samotná Európska únia, aj jej rozpočet prešiel mnohými vývojovými etapami, kým nadobudol aktuálnu podobu. Podobu rozpočtu okrem iného ovplyvňovalo aj rozširovanie Európskej únie o nové členské štáty, či globalizácia. Potreba spoločného rozpočtu Európskej únie spočíva v prepojenosti ekonomík jednotlivých členských štátov a potrebe realizácie rôznych politík a cieľov Únie na európskej úrovni. To je možné práve vďaka únióvemu rozpočtu a s ním súvisiacim „dlhodobým rozpočtom“, ktorý nazývame viacročný finančný rámec.

Medzi najdôležitejšie ciele rozpočtu Európskej únie patrí aj približovanie hospodárstiev členských štátov, znižovanie rozdielov medzi nimi a ekonomický rozvoj regiónu. To nie je možné bez správne nastavených politík, nielen Európskej únie, ale hlavne jej členských štátov, ktoré musia zosúladiť svoje priority s prioritami Únie.

Práca sa člení na štyri samostatné kapitoly.

V prvej, úvodnej kapitole sa venujeme vývoju rozpočtu Európskych spoločenstiev a následnej aj Európskej únie. Stručne charakterizujeme rozpočet v podmienkach Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu a Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Opis reforiem, ktorými rozpočet prešiel spolu s charakteristikou jeho vývoja po roku 2000, nám poskytuje ucelenejší prehľad o jeho podobe a faktoroch, ktorého počas desaťročí ovplyvňovali. V rámci prvej kapitoly sa venujeme aj charakteristike viacročného finančného rámca. Dôležitou časťou je aj opis rozpočtovej procedúry, pravidiel tvorby rozpočtu (rozpočtových zásad) a štruktúry rozpočtu Európskej únie (príjmy a výdavky).

V druhej kapitole uvádzame náš stanovený cieľ, ako aj čiastkové ciele, ktoré nám pomáhali pri tvorbe tejto diplomovej práce, spolu s uvedením použitých metód.

Tretia kapitola sa venuje súčasnému viacročnému finančnému rámcu na roky 2021-2027. Je rozdelená do troch častí. Prvá časť sa venuje reforme príjmovej časti rozpočtu Európskej únie, plánovanému zavedeniu nových zdrojov Únie. Ďalšia časť opisuje výdavkovú stranu, ktorá je rozdelená podľa jednotlivých politík Európskej únie na okruhy.

Tretia, posledná časť tejto kapitoly, opisuje ambiciózny plán na obnovu Európy po kríze spôsobenej pandémiou koronavírusu, s jeho nástrojom Next Generation EU.

V poslednej, štvrtej kapitole sa venujeme nedostatkom a prípadným problémom rozpočtu Európskej únie. Kriticky sa pozeráme hlavne na príjmovú stranu rozpočtu a rozdiely vo výške príspevkov jednotlivých členských štátov, ktoré ich rozdeľujú na dve skupiny – čistých prispievateľov a čistých príjemcov. Neschopnosť členských štátov čerpať a efektívne využívať prostriedky z európskeho rozpočtu je ďalším identifikovaným problémom, obzvlášť v súvislosti s enormným objemom financií z Plánu obnovy. Štvrtá kapitola sa preto zaoberá aj opodstatnenosťou plánu na obnovu Európskej únie a zvýšenia odolnosti európskych krajín voči prípadným ďalším neočakávaným udalostiam.

1 Vývoj rozpočtu ES/EÚ

Pod pojmom rozpočet rozumieme základný finančný plán, ktorý obsahuje zoznam plánovaných príjmov a výdavkov. Rozpočet môže byť súčasťou dlhodobejšieho finančného plánu a poskytuje určitú osnovu na dosiahnutie finančných cieľov subjektov. Rozpočet môže byť zostavený na úrovni štátu, organizácie, podnikateľa, projektu, rodiny alebo jednotlivca (rodinný rozpočet).¹ V podmienkach Európskej únie hovoríme o rozpočte na úrovni organizácie, ktorý slúži na financovanie rôznorodých činností a aktivít únie – od rozvoja vidieckych oblastí a snahy o udržanie životného prostredia, zachovanie bezpečnosti Európskeho priestoru, po ochranu ľudských práv a slobôd.²

Každý rozpočet v národnom štáte (unitárnom alebo federálnom) má niekoľko úloh. Základnými funkciami rozpočtu je realizácia fiškálnej (rozpočtovej) politiky a transferovej politiky medzi (rôzne vyspelými) regiónmi alebo medzi jednotlivcami. Fiškálna politika pokrýva hospodárenie s rozpočtovými príjmami a výdavkami, prípadne s deficitom alebo prebytkom rozpočtu z dôvodu jeho vplyvu na agregátny dopyt. Rozpočet tiež musí byť dostatočne veľký v porovnaní s domácim produktom, aby mohol ovplyvniť pohyby v ekonomike. Zároveň, musí byť možné vytvárať rozpočtové deficity alebo prebytky schopné ovplyvniť hospodárske cykly. A v neposlednom rade, fiškálna a menová politika by mali byť koordinované tak, aby boli schopné spoločne riadiť ekonomiku daným smerom.³

Vývoj rozpočtu Európskej únie môžeme sledovať počas celého vývoja samotnej únie. Rozpočet slúži na zabezpečovanie financovania rôznych programov a politík EÚ a prispieva k vytváraniu nových príležitostí, podnecuje rast a rozvoj a pod. Od roku 1988 EÚ vytvára dlhodobé rozpočty, tzv. viacročné finančné rámce (VFR), ktoré zaisťujú súlad financovaných politík s prioritami a cieľmi Európskej únie.⁴

Prvou významnou politikou, spoločnou pre členské štáty EÚ, bola spoločná poľnohospodárska politika (CAP). Od jej zavedenia v roku 1962, môžeme sledovať postupné zmeny rozpočtu EÚ.⁵

¹ MANAGEMENT MANIA: Rozpočet (Budget), <<https://managementmania.com/sk/rozpocet-budget>>

² EURACTIV: Fiškálna/Rozpočtová politika, <<https://www.europskaunia.sk/fiskalna-rozpocetova-politika-eu>>

³ ŠIMOVIČ, Hrvoje. 2005. The European Union Budget. In: Financial Theory and Practice, <<https://hrcak.srce.hr/file/9230>>

⁴ Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku: Rozpočet EÚ pre Slovensko, <https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/rozpocet-eu-pre-slovensko_sk>

⁵ PISÁR, P. a kol.: 2019. Financie Európskej únie. s. 84.

1.1 Vývoj rozpočtu do roku 2000

Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO), bolo prvým európskym politickým zoskupením, ktoré vzniklo v roku 1952. Šesť zakladajúcich európskych štátov vytvorilo subjekt, ktorý mal za úlohu usmerňovať ich uhoľný a oceliarsky priemysel. V neposlednom rade, malo ESUO vytvoriť aj jednotný trh s uhlím a oceliarskymi výrobkami.

Spoločenstvo vytvorilo štyri inštitúcie, ktoré riadili a koordinovali jeho činnosť:

- „**Vysoký úrad** (predchodca Európskej komisie);
- **Rada ministrov** (zastupujúca členské štáty);
- **Zhromaždenie** (pozostávajúce z delegátov národných parlamentov);
- **Súd** (rozhodoval v právnych sporoch)⁶

Zmluva o ESUO nepredpokladala rozpočtovú procedúru, a preto sa všetky kompetencie sústredili na Vysokom úrade, ktorý mal významné právomoci a zhromaždeniu predkladal výročnú správu o svojej činnosti. Na rozdiel od ďalších Európskych spoločenstiev, ktoré vznikli neskôr, ESUO sa neriadilo ročným rozpočtom, ale bolo financované z odvodov vo výške maximálne 1% z obratu uhoľného a oceliarskeho priemyslu, taktiež z cla z dovozu uhlia a ocele a v neposlednom rade z pokút vo výške maximálne 5% obratu dotknutých podnikov.⁷ Vysoký úrad tiež zaviedol viacročné rozpočtové plánovanie, ktoré bolo efektívnejšie ako ročné rozpočty.⁸

V januári 1953, Zhromaždenie zriadilo Výbor pre správu zhromaždenia a rozpočtu spoločenstva, ktorý sa nazýval Výbor pre rozpočet. Výbor pre rozpočet bol zodpovedný najmä za výdavky súvisiace s inštitúciami a organizáciou zhromaždenia.⁹

Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (EURATOM), spolu s Európskym hospodárskym spoločenstvom (EHS), boli založené v roku 1958. Hlavnou úlohou EURATOM bola, podobne ako pri ESUO, koordinácia politik a vytvorenie špecializovaného európskeho trhu pre jadrovú energiu a jej rozvoj. Na druhú stranu EHS bolo založené za účelom vytvorenia spoločného trhu Európskej únie, odstránenia prekážok obchodu a zavedenia spoločnej obchodnej politiky.

⁶ Európsky parlament: *História rozpočtu EÚ*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>

⁷ FIALA, P., - PITROVÁ, M.: 2009. *Evropská unie*. s. 708.

⁸ *European parliamentary research service: History of budgetary powers in the EU. Part I: European Coal and Steel Community 1952-2002*, <<https://epthinktank.eu/2015/04/15/history-of-budgetary-powers-in-the-eu-part-i-european-coal-and-steel-community-1952-2002/>>

⁹ *European parliament: A History of Budgetary Powers and Politics in the EU: The Role of the European Parliament*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU\(2015\)538883_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU(2015)538883_EN.pdf)>

V inštitucionálnom zriadení týchto dvoch spoločenstiev môžeme pozorovať analógiu k inštitúciám, ktoré sa v Európskej únii nachádzajú aj v súčasnosti:

- **Výkonná Komisia;**
- **Zhromaždenie** (neskôr Európsky parlament);
- **Rada** (zastúpená všetkými členskými štátmi);
- **Súdny dvor.**¹⁰

Nové spoločenstvá boli financované z príspevkov členských štátov, ktorých výška vyplývala zo stupnice založenej na vyprodukovanom HDP. Tieto príspevky členských štátov následne podliehali schváleniu na úrovni národných parlamentov.¹¹ Na rozdiel od rozpočtu ESUO, rozpočty týchto dvoch spoločenstiev museli byť vždy v rovnováhe. Rozpočtová procedúra sa stala základom pre postupy, ktoré v Európskej únii poznáme aj dnes – Komisia navrhla rozpočet na rok, ktorý bol prerokovaný so Zhromaždením a napokon odsúhlasený Radou.¹²

„Od roku 1958 každý rok posielala každá inštitúcia a agentúra počas prvej časti roka odhady svojich budúcich finančných potrieb. Komisia do septembra navrhla rozpočet na budúci rok. Rada rozhodla kvalifikovanou väčšinou hlasov svojich členov do októbra. Zhromaždenie malo mesiac na navrhnutie zmien. Rada potom kvalifikovanou väčšinou alebo jednomyselne v závislosti od oblasti politiky prijala konečné rozhodnutie.“¹³

Ak by nastala situácia, že by rozpočet nebol schválený do začiatku nového roka, účinnosť v takom prípade nadobudli predbežné mesačné rozpočty alebo tzv. dočasné dvanástiny, čo platí aj v súčasnosti (článok 315 ZFEÚ).

Relatívne malé rozpočty, ktorými európske spoločenstvá disponovali, boli tvorené príspevkami členských štátov. Po vytvorení európskych výdavkových politík, ako napríklad Európsky sociálny fond, alebo Spoločná poľnohospodárska politika, sa začal objavovať tlak na zmeny zakladajúcich zmlúv a ustanovení týkajúcich sa rozpočtových pravidiel. Boli uskutočnené prvé kroky na vytvorenie tzv. vlastných zdrojov spoločenstva.¹⁴

¹⁰ Európsky parlament: *História rozpočtu EÚ*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>

¹¹ FIALA, P., - PITROVÁ, M.: 2009. *Evropská unie*. s. 708.

¹² *Konsolidované znenie Zmluvy o založení európskeho spoločenstva pre atómovú energiu*. Úradný vestník EÚ C 327/1, 26.10.2012

¹³ Európsky parlament: *História rozpočtu EÚ*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>

¹⁴ BACHTLER, J., MENDEZ, C. 2020. *Cohesion and the EU's Budget: Is Conditionality Undermining Solidarity?*, <https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/118926640/Bachtler_Mendez_CUP_2020_Cohesion_and_the_EUs_budget.pdf>

V apríli roku 1965 bola v Bruseli podpísaná Zmluva o vytvorení spoločnej Rady a spoločnej Komisie Európskych spoločenstiev (Zmluva o zlúčení). S platnosťou od 1. júla 1967 tak boli zlúčené výkonné orgány troch európskych spoločenstiev (ESUO, EURATOM a EHS) a založené boli Európske spoločenstvá.¹⁵ „Vysoký úrad sa zlúčil s Európskou komisiou a vytvorila sa jednotná štruktúra Európskeho parlamentu (EP), Rady, Súdneho dvora a Kolégia audítorov.“¹⁶

Otázku vlastných príjmov a ich kontroly sa snažila riešiť Komisia prostredníctvom reformy financovania vo forme balíka opatrení. Ten obsahoval opatrenia koncepciu vlastných príjmov, návrh rozpočtových právomocí Parlamentu, ktoré však boli zablokované Francúzskom a ich politikou prázdnych kresiel.¹⁷

Vlastné zdroje boli zavedené až v roku 1970, v rámci prvej rozpočtovej zmluvy, známej aj ako Luxemburská zmluva. Dohoda bola vytvorená na zabezpečenie trvalého financovania EHS. Do roku 1970 musel každý členský štát prispievať zdrojmi zo svojho národného rozpočtu do EHS na pokrytie výdavkov podľa pomeru stanoveného v roku 1957. Európska rada sa v Haagu dohodla na balíku vlastných zdrojov, ktorý predstavoval zavedenie jednotnej vonkajšej tarify, poľnohospodárskych odvodov, ako zdrojov príjmov EHS.¹⁸

Rozpočet bol prijímaný Radou, ktorá na rozpočtovej procedúre spolupracovala s Európskym parlamentom. Parlament mal právo navrhovať len také zmeny v rozpočte, ktoré by nenavýšili výdavky. Rada následne o návrhoch Parlamentu rokovala a mohla ich odmietnuť iba kvalifikovanou väčšinou.¹⁹ To znamenalo značné posilnenie právomocí Parlamentu pri tvorbe rozpočtu.²⁰

Od roku 1975 bol rozpočet Európskych spoločenstiev financovaný výlučne z vlastných zdrojov, ktoré boli okrem odvodov a poplatkov tvorené aj tretím zdrojom, a to daňou z pridanej hodnoty (DPH), a to až do maximálnej výšky 1% zdrojov vytvorených touto daňou.²¹ Stalo sa tak vďaka v poradí druhej rozpočtovej zmluve, tzv. Bruselskej

¹⁵ Európsky parlament: Zmluva o zlúčení, <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/merger-treaty>>

¹⁶ Európsky parlament: História rozpočtu EÚ, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>

¹⁷ FIALA, P., - PITROVÁ, M.: 2009. *Evropská unie*. s. 710.

¹⁸ Springer Link: *Institutions and the route to reform of the European Union's budget revenue, 1970–2017*, <<https://link.springer.com/article/10.1007/s10663-017-9383-5>>

¹⁹ FIALA, P., - PITROVÁ, M. 2009. *Evropská unie*. s. 711.

²⁰ PINTERIČ, U. – PRIJON, L. 2013. *European Union in 21st century*. s. 116.

²¹ *European parliament: A History of Budgetary Powers and Politics in the EU: The Role of the European Parliament*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU\(2015\)538883_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU(2015)538883_EN.pdf)>

zmluve, ktorá bola podpísaná 22. júla 1975. Vďaka tejto zmluve sa posilnili právomoci Parlamentu natoľko, že nielenže predseda Európskeho parlamentu rozpočet prijímal, ale mohol ho aj zamietnuť ako celok.²²

1.2 Reformy rozpočtu ES/EÚ

Najväčšou výdavkovou položkou európskeho rozpočtu, boli výdavky na spoločnú poľnohospodársku politiku spoločenstva. Na dotácie do poľnohospodárstva sa vynakladali až dve tretiny finančných prostriedkov. K vznikajúcim problémom rozpočtu sa pridalo zníženie vonkajších cieľ Európskeho spoločenstva, pokles príjmov z poľnohospodárskych odvodov, keďže sa Spoločenstvo v produkcii potravín stávalo sebestačnejším a tiež pokles príjmov z DPH, ako výsledok poklesu podielu spotreby na HDP. Zároveň sa začala objavovať neochota členských krajín zvyšovať limit vlastných zdrojov Spoločenstva, ktoré nemohli byť kompenzované deficitom.²³

Ďalším kľúčovým míľnikom bola dohoda z Fontainebleau z roku 1984, ktorá zvýšila sadzbu DPH pripadajúcu na Spoločenstvo. Zavedený bol aj britský rabat, ktorým mal byť znížený čistý príspevok Veľkej Británie do spoločného rozpočtu. Spojené kráľovstvo malo už od svojho vstupu do Európskeho spoločenstva problém s príspevkami do rozpočtu, ktoré boli v porovnaní s jeho HDP príliš vysoké.²⁴ Prijaté boli tiež opatrenia na dodržiavanie rozpočtovej disciplíny ako reakcia na neudržateľné zvyšovanie výdavkov na spoločnú poľnohospodársku politiku a nerovnosť v príjmoch členských krajín.²⁵

1.2.1 Prvý Delorsov balík

Počas 80. rokov 20. storočia boli podniknuté ďalšie dôležité kroky v rámci európskej integrácie. Jednotný európsky akt a pristúpenie nových členských štátov vytvorili nové nároky na zdroje Spoločenstva v oblastiach ako vnútorný trh, hospodárska a sociálna súdržnosť, sociálna politika, výskum a vývoj, environmentálna politika a zahraničná politika.²⁶ To viedlo k ďalšej reforme vlastných zdrojov v roku 1988 v rámci opatrení známych aj ako „Delorsov balík“.

²² Európsky parlament: *História rozpočtu EÚ*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>

²³ McCORMICK, J. 2011. *European Union politics*. s. 322.

²⁴ FIALA, P., - PITROVÁ, M. 2009. *Evropská unie*. s. 712.

²⁵ Springer Link: *Institutions and the route to reform of the European Union's budget revenue, 1970–2017*,

<<https://link.springer.com/article/10.1007/s10663-017-9383-5>>

²⁶ USHERWOOD, S. – PINDER, J. 2018. *The European Union: A very Short Introduction*. s. 80.

Na zabezpečenie financovania rozpočtu Spoločenstva bol zavedený „štvrtý zdroj“ založený na HND členských krajín, a tiež obmedzenie základu DPH. Vymedzená bola súhrnná výška vlastných príjmov na 1,2% HND členských štátov ako aj limit príjmu z DPH na úrovni 1,4%. Základ platieb z DPH, nesmel byť vyšší ako 55% HND daného štátu.²⁷

Ďalším cieľom bolo zlepšenie ročného rozpočtového postupu a ukončenie nezhôd medzi členskými štátmi týkajúcich sa rozpočtu. Dosiahlo sa to uzavretím medziinštitucionálnej dohody medzi Radou, Komisiou a Európskym parlamentom 29. júna 1988. Dohoda stanovila pravidlá pre posilnenie rozpočtovej disciplíny a stanovila „finančné perspektívy“ na päť až sedemročné obdobia – 1988-92, 1993-99, 2000-06. , 2007-13, 2014-20 a 2021-27. Finančné perspektívy interpretovali priority stanovené pre riadenie politik Spoločenstva a stanovovali limity pre zvýšenie výdavkov v súlade so stropom pre vlastné zdroje.²⁸

1.2.2 Druhý Delorsov balík

Ďalší z Delorových balíkov, v poradí druhý, bol prijatý na summite Európskej rady v Edinburgu v roku 1992 a obsahoval návrh finančnej perspektívy na obdobie rokov 1993-1999. Vďaka nemu bolo garantované budúce financovanie spoločenstva.²⁹

Pokračovalo sa v usmerneniach z predchádzajúceho balíka a stanovili sa ambiciózne výzvy. Tie boli spojené napríklad s podpísaním Zmluvy o Európskej únii, ktorá znamenala obmedzenie poľnohospodárskych výdavkov po reforme spoločnej poľnohospodárskej politiky v máji 1992, ďalšie zdvojnásobenie štrukturálnych fondov zriadením Kohézneho fondu pre menej prosperujúce krajiny Spoločenstva a dosiahnutie hospodárskej a menovej únie (HMÚ).³⁰ „Znížil výšku príjmov z DPH a zvýšil príjmy z príspevku založenom na HND z 1,2% na 1,27% HND.“³¹

²⁷ BELIČKOVÁ, K. a kol. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. s. 165.

²⁸ CVCE.EU: *Historical events in the European integration process (1945–2014): Reform of the Community budget: The Delors Packages*, <<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/a58194ee-132e-44a4-9a73-2c760ce9010b>>

²⁹ FIALA, P., - PITROVÁ, M. 2009. *Evropská unie*. s. 720.

³⁰ CVCE.EU: *Historical events in the European integration process (1945–2014): Reform of the Community budget: The Delors Packages*, <<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/a58194ee-132e-44a4-9a73-2c760ce9010b>>

³¹ BELIČKOVÁ, K. a kol. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. s. 165.

1.2.3 Agenda 2000

V roku 1999 bola v Berlíne, na summite Európskej rady, prejednávaná finančná perspektíva na roky 2000-2006, spolu s otázkami týkajúcimi blížiacieho sa rozširovania EÚ a politickými reformami. Akčný plán, ktorý bol výsledkom berlínskych rokovaní nazývame aj Program EÚ pre 21. storočie, alebo Agenda 2000.³²

Kľúčovým znakom rokovaní o Agende 2000 boli nezhody medzi čistými prispievateľmi do spoločného rozpočtu a čistými príjemcami z rozpočtu, ale aj formulácia výziev súvisiacich s plánovaným rozširovaním. Čistí prispievatelia apelovali na nutnosť zavedenia spravodlivejšieho systému a rovnomernejšieho rozdelenia záťaže. Čistí príjemcovia alebo „kohézny klub“, naopak chceli chrániť kľúčové prvky kohéznych politík Únie, najmä ich finančný príjem zo štrukturálnych a kohéznych fondov.³³

Výsledkom rokovaní bolo stanovenie hornej hranice finančných zdrojov Únie na úrovni 1,27% HNP na roky 2000-2006.³⁴ Zachoval sa tiež systém diferenciacie príspevkov jednotlivých členských štátov.³⁵ Od roku 2000, aj vďaka vplyvu vstupu nových členských štátov do EÚ, mal únijský rozpočet za úlohu podporovať zamestnanosť, hospodársky rast, ale aj podporovať aktuálne výzvy objavujúce sa na globálnej úrovni (boj proti klimatickým zmenám, poskytovanie rozvojovej a humanitárnej pomoci, a pod.).³⁶

1.3 Charakteristika rozpočtu EÚ po roku 2000

Rozhodovanie o rozpočte v EÚ bolo vždy politicky sporné, najmä kvôli jeho prerozdeleniu. Rozhodnutia o tom, koľko jednotlivé krajiny platia a prijímajú, sú úzko spojené s politikami, na ktoré sa peniaze vynakladajú. V prípade dvoch najväčších oblastí rozpočtu EÚ (CAP a Kohézna politika) sú finančné prostriedky z veľkej časti vopred pridelované a od roku 1999 členské štáty vyvíjali tlak na Komisiu, aby sa stala transparentnejšou, pokiaľ ide o spôsob pridelovania finančných prostriedkov. Vďaka tomu sú členské štáty čoraz viac schopné odhadnúť, koľko by mali dostať v rámci konkrétnych návrhov na reformu politiky, a ich vyjednávací pozície sú vždy (a pochopiteľne) zamerané

³² BELIČKOVÁ, K. a kol. 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. s. 165.

³³ EURACTIV: *Enlargement and the Agenda 2000 budgetary agreement*, <<https://www.euractiv.com/section/health-consumers/opinion/enlargement-and-the-agenda-2000-budgetary-agreement/>>

³⁴ BELIČKOVÁ, K. a kol.: 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax* s. 165.

³⁵ FIALA, P., - PITROVÁ, M. 2009. *Evropská unie*. s. 722.

³⁶ PISÁR, P. a kol. 2019. *Financie Európskej únie*. s. 84.

na zabezpečenie čo najlepšej rozpočtovej bilancie.³⁷ Fakt, že sa členské štáty snažia získať čo najviac prostriedkov z rozpočtu EÚ obmedzuje princíp solidarity, na ktorom je Únia založená. Čistí prispievatelia do rozpočtu neustále „sponzorujú“ krajiny, ktoré sú čistými príjemcami prostriedkov z EÚ. Vede to aj k rôznym diskusiám o možnom oddelení prerozdelačovacích aspektov rozpočtu (koľko členské štáty platia a dostávajú) od alokačných (koľko finančných prostriedkov sa vynakladá na rôzne politiky). Možné riešenie sa naskytuje v podobe vytvorenia skutočných vlastných zdrojov EÚ a odstránenia rôznych korekčných mechanizmov.

Rozpočet EÚ je nadnárodným finančným nástrojom. Keďže zodpovedá približne 1% kombinovaného hrubého národného dôchodku (HND) jej členských štátov, môžeme povedať, že je pomerne malý.³⁸ Objem rozpočtu EÚ je porovnateľný s celkovými verejnými výdavkami v každej krajine, ktoré sa pohybujú medzi 35% a 58% HDP.³⁹ Členské štáty únie takýmto spôsobom prispievajú k „prosperite občanov a úspechu spoločných politík“⁴⁰. Finančné prostriedky z tohoto, na prvý pohľad malého rozpočtu, sú používané na financovanie širokej škály otázok prekračujúcich hranice národných štátov, alebo problémov vyžadujúcich si konanie na medzinárodnej úrovni. Spomedzi takýchto oblastí by sme chceli spomenúť napríklad stále aktuálnejšie otázky klimatických zmien, energetiky, imigrácie, ale aj otázky špecifické pre Európsku úniu, ktorými sú napríklad jednotný trh EÚ, spoločná mena a pod.

Za základ právnej úpravy rozpočtu EÚ môžeme považovať základné zmluvy EÚ. Rozpočtové otázky sú upravené v Zmluve o fungovaní Európskej únie, najmä v článkoch 310 až 325, v hlave s názvom Finančné ustanovenia. Tie obsahujú základné pravidlá, ktorými sa riadi rozpočet EÚ, podľa ktorých sa všetky príjmy a výdavky Únie predbežne vyčíslia na každý rozpočtový rok a zapisujú sa do pripravovaného rozpočtu. Rozpočet EÚ je v rámci rozpočtovej procedúry schvaľovaný Európskym parlamentom a Radou EÚ. Rozpočtové príjmy a výdavky musia byť v rovnováhe.⁴¹

³⁷BACHTLER, J., MENDEZ, C. 2020. *Cohesion and the EU's Budget: Is Conditionality Undermining Solidarity?*, <https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/118926640/Bachtler_Mendez_CUP_2020_Cohesion_and_the_EUs_budget.pdf>

³⁸ INTERECONOMICS: *New Headings – Old Problems: The Evolution and Future of the EU Budget*, <<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2016/number/2/article/new-headings-old-problems-the-evolution-and-future-of-the-eu-budget.html>>

³⁹ The Institute for Fiscal Studies: *The budget of the European Union: a guide*, <<https://ifs.org.uk/uploads/publications/bns/BN181.pdf>>

⁴⁰ PISÁR, P. a kol. 2019. *Financie Európskej únie*. s. 83.

⁴¹ VOJTECH, František. 2021. *Characteristics of the EU Budget and its impact on Member States*. In: *American Scientific Journal*, <<https://archive.american-issue.info/index.php/asj/article/view/191/172>>

1.4 Viacročný finančný rámec (VFR)

Rozpočet EÚ je určený najmä na investície do politik Únie. Z tohto dôvodu EÚ prijíma dlhodobé plány výdavkov, známe ako viacročné finančné rámce. Do roku 1992 (1. Delorsov balík), boli VFR 5-ročné. Od roku 1993 (začiatok 2. Delorsovho balíka), začala EÚ plánovať na 7 ročné obdobie. V dlhodobom rozpočte sa stanovujú priority a limity výdavkov EÚ. Tým sa má zabezpečiť plánovanie výdavkov v strednodobom období a tým pádom účinnejšie využitie prostriedkov. Súčasný VFR (ktorým sa budeme podrobnejšie zaoberať v tejto práci) trvá od roku 2021 do roku 2027.

Viacročný finančný rámec je teda dlhodobý rozpočet EÚ, ktorý dopĺňa národné rozpočty členských štátov financovaním iniciatív a politik s európskou pridanou hodnotou. V tomto rámci sa potom stanovujú ročné rozpočty – pôvodne ich navrhuje Komisia, potom ich mení a dopĺňa Rada (kvalifikovanou väčšinou a nie jednomyselne) a schvaľuje Európsky parlament.

V rámci VFR sú stanovené „mechanizmy flexibility, ktoré za výnimočných okolností, napríklad pri živelných pohromách, umožňujú dodatočné výdavky“.⁴² Doplnením je aj medziinštitucionálna dohoda o dodržiavaní rozpočtovej disciplíny a spolupráci pri otázkach týkajúcich sa rozpočtu.

Tabuľka č. 1: Zmeny výdavkových okruhov rozpočtu EÚ v rámci jednotlivých VFR

2000-2006	2007-2013	2014-2020	2021-2027
1. Rast a konkurencieschopnosť	1. Udržateľný rast	1. Inteligentný a inkluzívny rast	1. Jednotný trh, inovácie a digitálna ekonomika
2. Hospodárska a sociálna súdržnosť	1a. Konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť	1a. Konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť	2. Súdržnosť, odolnosť a hodnoty
3. Poľnohospodárstvo a prírodné zdroje	1b. Súdržnosť pre rast a zamestnanosť	1b. Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť	2a. Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť
4. Občianstvo a bezpečnosť	2. Zachovanie a riadenie prírodných zdrojov	2. Trvalo udržateľný rast: prírodné zdroje	2b. Odolnosť a hodnoty
5. Vonkajšie opatrenia	3. Občianstvo, sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť	3. Bezpečnosť a občianstvo	3. Prírodné zdroje a životné prostredie
	4. EÚ ako globálny partner	4. Globálna Európa	4. Migrácia a riadenie hraníc
	5. Administrácia	5. Administrácia	5. Bezpečnosť a obrana
		6. Kompenzácie	6. Susedstvo a svet
			7. Európska verejná správa

Zdroj: HARAKALOVÁ, Lubica. *Multiannual Financial Framework of European Union for 2021-2027 in Response to the Crisis. In Rozvitok mižnarodnogo ekonomičnogo spivrobotnictva: mehanizmi ta strategij.*

⁴² EUR-LEX: Glosár súhrnov: Viacročný finančný rámec (VFR), <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/multiannual_financial_framework.html?locale=sk>

1.5 Rozpočtové zásady a rozpočtová procedúra

Aby bolo možné správne vytvoriť akýkoľvek rozpočet, je potrebné aby boli dodržané určité pravidlá, zásady. V prípade Európskej únie ide o pravidlá, ktoré sú z veľkej časti podobné tým na národnej úrovni. Sú zakotvené v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva (ES) a sú rozvinuté, prispôbené a v niektorých prípadoch zmiernené v nariadení Rady č. 1605/2002 z 25. júna 2002 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Európskych spoločenstiev.⁴³ Týmito rozpočtovými zásadami sú:

- Zásada jednotnosti a spravnosti;
- Zásada ročnej platnosti;
- Zásada vyrovnanosti;
- Zásada zúčtovacej jednotky;
- Zásada univerzálnosti;
- Zásada špecifikácie;
- Zásada riadneho finančného hospodárenia (zásada hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti);
- Zásada transparentnosti.

Ročný rozpočet Európskej únie tvoria spoločne Európsky parlament a Rada (so zastúpením všetkých členských štátov Únie) na základe návrhu Európskej komisie. Postup rozhodovania o rozpočte na nasledujúci kalendárny rok sa formálne začína každoročne v septembri, ale neformálne rokovania medzi rôznymi inštitúciami sa zvyčajne začínajú už v júli s cieľom uľahčiť dohodu.

Rozpočtový systém EÚ je v zásade postavený na štyroch pilieroch:

- zvyšovanie príjmov prostredníctvom systému „vlastných zdrojov“;
- viacročné finančné plánovanie;
- ročné zostavovanie rozpočtu;
- plnenie.

Všetky tieto piliere majú špecifický právny základ, ktorý je zakotvený v článkoch 310 až 324 Zmluvy o fungovaní Európskej únie ako aj v ďalších právnych predpisoch a

⁴³ CVCE.EU: Budgetary principles, <https://www.cvce.eu/content/publication/2005/10/5/3f6aa90a-486a-40c7-9a50-76ea3decdabb/publishable_en.pdf>

medziinštitucionálnych dohodách⁴⁴. Postupy v týchto pilieroch pridelujú zainteresovaným inštitúciám rôzne úlohy a konštelácie aktérov sa podľa toho menia.⁴⁵

Každoročne teda Európska únia prijíma svoj rozpočet na nasledujúci kalendárny rok, na obdobie od 1. januára do 31. decembra. Za prijatie rozpočtu sú zodpovedné tri hlavné politické inštitúcie EÚ: Európska komisia, Európsky parlament a Rada EÚ. V nasledujúcej časti si podrobnejšie rozoberieme úlohu každej zo spomínaných inštitúcií.

Európska komisia

Všetky európske inštitúcie (okrem Európskej centrálnej banky) poskytnú Európskej komisii do 1. júla odhad svojich očakávaných výdavkov na nasledujúci rok. Na základe týchto odhadov Komisia zostaví návrh ročného rozpočtu.⁴⁶

Následne, Komisia každý rok do 1. septembra predkladá návrh rozpočtu EÚ na nasledujúci kalendárny rok, pričom zohľadňuje odporúčania Parlamentu a členských štátov. V návrhu rozpočtu sa odhadujú príjmy, ktoré sa očakáva, že EÚ získa v nasledujúcom roku prostredníctvom daní, priamych príspevkov národných vlád a iných zdrojov. Ešte dôležitejšie je, že návrh rozpočtu stanovuje objem financií pre každú konkrétnu oblasť politiky EÚ a na návrh Komisie aj objem sprístupnených finančných prostriedkov a investícií. Toto „vyhlásenie o výdavkoch“ je veľmi podrobné a rozdeľuje rozpočet do navrhovaného plánu financovania pre konkrétne politiky a programy.⁴⁷

Európsky parlament a Rada

Európsky parlament zložený z volených zástupcov členských štátov, spolu s Radou zloženou z 27 ministerských zástupcov členských štátov, sú považovaní za rozpočtový orgán EÚ. To naznačuje, že iba po odsúhlasení návrhu rozpočtu oboma inštitúciami, môže vstúpiť rozpočet do platnosti.

⁴⁴ Ďalšia právna úprava upravujúca rozpočtovú procedúru a ustanovenia týkajúce sa rozpočtu Európskej únie sú: Článok 106a Dohody o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu; Články 36 až 52 rozpočtových pravidiel (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 z 25. októbra 2012 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. Euratom) č. 1605/2002); Medziinštitucionálna dohoda (IIA) medzi Európskym parlamentom, Radou a Komisiou o rozpočtovej disciplíne, spolupráci v rozpočtových záležitostiach a riadnom finančnom hospodárení.

⁴⁵ BAUER, Michael W., et al. *The EU Budget System after Lisbon: How the European Parliament Lost Power and How It May Compensate (Somewhat) for It*. In: *Zeitschrift Für Staats- Und Europawissenschaften (ZSE) / Journal for Comparative Government and European Policy*, <<http://www.jstor.org/stable/26165510>>

⁴⁶ EU MONITOR: Budgetary procedure (BUD), <<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gxp/vha0lfjhcwxu>>

⁴⁷ DeHAVILLAND EU: EU Budget Procedure, <<https://www.dehavilland.co.uk/politicaluploads/DHEU/Briefing/EUBudgetProcedure.pdf>>

Rada prijme svoju pozíciu k návrhu rozpočtu Európskej komisie a predloží ju Európskemu parlamentu do 1. októbra. Rada musí zároveň informovať Parlament o svojich dôvodoch na prijatie tejto pozície.⁴⁸

Nasleduje obdobie 42 dní, počas ktorých má Európsky parlament čas na rozhodnutie. Ak parlament schváli pozíciu Rady, alebo sa rozhodne odmietnuť prijať rozhodnutie, rozpočet je prijatý. Ak sa Parlament rozhodne prijímať pozmeňujúce návrhy, môže tak urobiť väčšinou hlasov poslancom Európskeho parlamentu a tým vrátiť pozmenený návrh späť Rade a Komisii. V takejto situácii sa musí bezodkladne zvolať zasadnutie Zmierovacieho výboru.⁴⁹ Ak Európsky parlament vykoná zmeny a doplňujúce návrhy, ktoré Rada prijme do 10 dní, rozpočet môže byť prijatý.

Zmierovací výbor

Zmierovací výbor je zložený z 27 zástupcov Rady a rovnakého počtu zástupcov Parlamentu. Tento orgán má za úlohu spoločný návrh rozpočtu predložiť opäť Rade a Európskemu parlamentu do 21 dní. Následne sa tieto musia do 14 dní dohodnúť na jeho schválení, alebo odmietnutí. Ak by ktorákoľvek z týchto európskych inštitúcií návrh rozpočtu Zmierovacej komisie zamietla, Európska komisia musí vypracovať nový návrh rozpočtu a celý proces sa opakuje. Avšak posilnené právomoci Európskeho parlamentu mu umožňujú schváliť návrh rozpočtu aj bez súhlasu Rady.⁵⁰

V prípade úspešného prijatia rozpočtu, je tento vyhlásený predsedom Európskeho parlamentu s konečnou platnosťou. Ak na začiatku roka, pre ktorý je daný rozpočet prijímaný, ešte nie je definitívne prijatý rozpočet, nastupuje systém „dočasných dvanástin“. Na základe tohoto systému môže Európska únia každý mesiac použiť prostriedky v maximálnej výške 1/12 rozpočtu z predchádzajúceho roka. Avšak čiastka nesmie presiahnuť 1/12 sumy stanovenej Európskou komisiou v návrhu pre ten ktorý rozpočtový rok.⁵¹

⁴⁸ KEEP, Matthew. 2021. *A guide to the EU budget*,
<<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06455/SN06455.pdf>>

⁴⁹ EURÓPSKY PARLAMENT: *Rozpočtový postup*,
<<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/10/the-budgetary-procedure>>

⁵⁰ BELIČKOVÁ, K. a kol.: 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax* s. 168.

⁵¹ PISÁR, P. a kol.: 2019. *Financie Európskej únie*. s. 135.

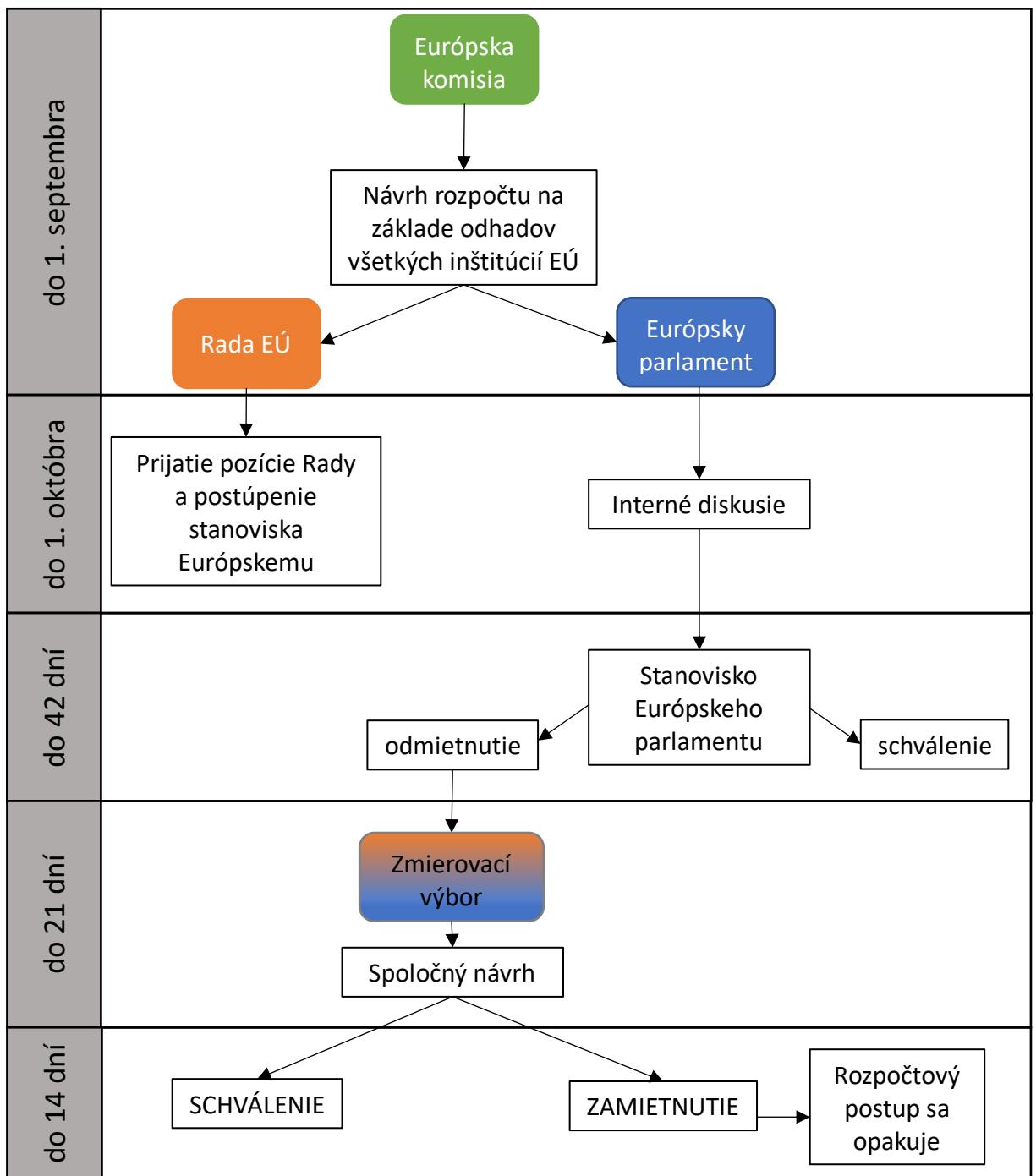

Schéma č. 1: Rozpočtová procedúra

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/powers-and-procedures/budgetary-powers>>

1.6 Štruktúra rozpočtu

Ako bolo už spomínané v predchádzajúcich častiach, Rozpočet EÚ je spoločný rozpočet všetkých členských štátov Európskej únie. Doteraz bol tvorený približne 1% HND EÚ. Rozpočet je financovaný z príspevkov členských štátov, z tzv. vlastných zdrojov. Príjmy členských štátov odrážajú politické priority Únie.

Zďaleka najväčšia časť rozpočtu je vyčlenená na spoločnú poľnohospodársku politiku a politiku súdržnosti (kohéznu politiku). Poľnohospodárska politika sa zameriava na zvýšenie príjmov poľnohospodárov. Cieľom kohéznej politiky je podporovať hospodársku konvergenciu v rámci EÚ. Finančné prostriedky preto smerujú predovšetkým do ekonomicky slabších regiónov. Menší objem výdavkov je venovaný oblastiam s výraznejším celoeurópskym zameraním. Tieto oblasti zahŕňajú vnútornú a vonkajšiu bezpečnosť, medzinárodnú spoluprácu a rozvojovú pomoc, životné prostredie a výskum.

Na príjmovej strane rozpočtu EÚ sú príspevky členských štátov z veľkej časti založené na ekonomickej veľkosti. Rozpočet sa naopak využíva najmä na prerozdelenie prostriedkov medzi členské štáty. Príjmy a výdavky Európskej únie musia byť za každých okolností vyrovnané – nemôže vzniknúť deficit rozpočtu.

1.6.1 Príjmy do rozpočtu EÚ

Tradičné vlastné zdroje

Keďže Európska únia je colnou úniou, znamená to, že neexistujú žiadne tarifné prekážky obchodu s tovarom a službami v jej ekonomickom priestore. Tovary a služby, ktoré však prichádzajú do EÚ z tretích krajín, podliehajú spoločným vonkajším colným sadzbám bez ohľadu na to, do ktorej členskej krajiny EÚ prichádzajú alebo kde sa napokon skutočne predávajú. Clá sa vyberajú na mieste, kde tovar prekračuje hranice Únie.⁵² Tieto platby sa pripisujú priamo do rozpočtu EÚ po odpočítaní čiastky vo výške 25%, ktoré si členské štáty ponechávajú ako náklady na výber.⁵³

Okrem ciel patria medzi tradičné vlastné zdroje aj „poľnohospodárske poplatky a odvody z produkcie cukru a izoglukózy“⁵⁴.

⁵² *The Institute for Fiscal Studies: The budget of the European Union: a guide*, <<https://ifs.org.uk/uploads/publications/bns/BN181.pdf>>

⁵³ MALONE, Patrick, O'CONNELL, Philip. *The European Union Budget: Member State Contributions and Expenditures*, <https://publicpolicy.ie/downloads/papers/2019/EU_Budget_2017_F.pdf>

⁵⁴ PISÁR, P. a kol.: 2019. *Financie Európskej únie*. s. 120.

Podľa správy Európskeho parlamentu z roku 2021, príjmy do rozpočtu EÚ z tradičných vlastných zdrojov predstavujú približne 10-15% z celkových príjmov.⁵⁵

Vlastné zdroje

Všetky členské štáty EÚ sú povinné mať takú DPH, ktorá spĺňa určité požiadavky na odvody na základe Smernice o DPH. Napríklad, štandardná sadzba DPH musí byť aspoň 15%, hoci členské štáty môžu mať stanovenú jednu alebo dve nižšie sadzby na určitý tovar s minimálnou sadzbou vo výške 5%.⁵⁶ Z tohoto harmonizovaného základu DPH následne členské štáty odvádzajú prostriedky vo výške 0,3% z vybranej DPH.⁵⁷ Toto v rokoch 2014-2020 neplatilo pre Nemecko, Holandsko a Švédsko, ktoré využívali zníženú sadzbu vo výške 0,15%. Príjmy založené na odvodoch DPH členských krajín sa na celkovom rozpočte podieľajú približne 10-15%.

Vlastný zdroj založený na HND v súčasnosti predstavuje najväčšiu rozpočtovú položku aj napriek tomu, že bol pôvodne zavedený iba ako vyvažovací prvok, ktorý mal byť vybraný iba ak by ostatné vlastné príjmy Spoločenstva nepokryli výdavky.⁵⁸ Jednotnou percentuálnou sadzbou je každoročne určená výška odvodu z HND členských krajín. V súčasnosti predstavuje zdroj založený na HND najväčšiu časť rozpočtu EÚ a podieľa sa na ňom prostriedkami vo výške približne dvoch tretín z celkových príjmov.

Na základe rozhodnutia Európskej Rady, od 1. januára 2021 je súčasťou vlastných zdrojov EÚ aj daň z nerecyklovaného plastového odpadu. V zmysle tohoto rozhodnutia musia členské štáty odvádzať do rozpočtu Únie daň vo výške 0,80 EUR za každý kilogram odpadu z plastových obalov, ktorý nerecyklujú. Nakoľko takáto právna úprava podlieha implementácii do národných legislatív členských štátov, účinnou na celom území EÚ sa stala až 1. júna 2021.⁵⁹

⁵⁵ EUROPEAN PARLIAMENT: *Reform of the EU own resources*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>

⁵⁶ The Institute for Fiscal Studies: *The budget of the European Union: a guide*,

<<https://ifs.org.uk/uploads/publications/bns/BN181.pdf>>

⁵⁷ PISÁR, P. a kol.: 2019. *Financie Európskej únie*. s. 120.

⁵⁸ MALONE, Patrick, O'CONNELL, Philip. *The European Union Budget: Member State Contributions and Expenditures*, <https://publicpolicy.ie/downloads/papers/2019/EU_Budget_2017_F.pdf>

⁵⁹ INTERREGEUROPE.EU: *Non-recycled plastic tax now feeds EU budget*, <<https://www.interregeurope.eu/smartwaste/news/news-article/12515/non-recycled-plastic-tax-now-feeds-eu-budget/>>

Ostatné príjmy

Ostatné príjmy Únie sú tvorené daňami z miezd zamestnancov inštitúcií EÚ, príspevkami nečlenských krajín na programy pod záštitou EÚ, pokutami firiem za porušovanie ustanovení týkajúcich sa obchodu, výnosy z bankových úrokov, úroky z omeškania a pokuty.⁶⁰

V prípade, že by v predchádzajúcom rozpočtovom roku boli príjmy Únie vyššie ako jej výdavky, vzniká rozpočtový prebytok. Ten sa potom prenáša do nasledujúceho rozpočtového roka. Tieto príjmy, zostatky a technické úpravy zvyčajne tvoria menej ako desatinu celkových príjmov EÚ.⁶¹

Tabuľka č. 2: Príjmy do rozpočtu EÚ podľa zdrojov (v %)

Opis príjmov	2006	2013	2020	2022
Poľnohospodárske dávky	1,30 %	0,13 %	0,01 %	10,57 %
Clá	12,50 %	10,14 %	14,42 %	
DPH	15,90 %	9,38 %	12,34 %	11,26 %
HND	64,70 %	73,71 %	71,98 %	67,09 %
Daň z plastu	-	-	-	3,54 %
Ostatné príjmy	5,60 %	6,50 %	1,26 %	7,63 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie

Korekčné mechanizmy

„Príspevky členských štátov Únie do rozpočtu EÚ sa vypočítavajú na základe ich relatívnej hospodárskej sily, ktorá sa meria podľa ich hrubého národného dôchodku (HND).“⁶² V roku 1984 sa na európskom summite vo Fontainebleau členské štáty dohodli, že každý členský štát, ktorý znáša rozpočtové zaťaženie, ktoré je v pomere k jeho relatívnej prosperite nadmerné, môže vo vhodnom čase využiť korekciu. Týmito korekciami sú zľavy pre jednotlivé členské štáty, ktoré sa aj napriek svojmu vysokému HND domnievajú, že do rozpočtu EÚ prispievajú nadmerne. Pri zachovaní všetkých ostatných veličín, potom zľavy pre jednotlivé členské štáty zvyšujú všeobecný vlastný zdroj založený na HND, ktorým

⁶⁰ PISÁR, P. a kol.: 2019. *Financie Európskej únie*. s. 120.

⁶¹ EURÓPSKY PARLAMENT: *Príjmy Únie*, <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/27/the-union-s-revenue>>

⁶² EURÓPSKA KOMISIA: *Rabaty: korekčné mechanizmy*, <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/rebates_sk>

všetky krajiny prispievajú na pomernom základe.⁶³ Najznámejším rabatom (zľavou) bol od roku 1984 tzv. britský rabat, ktorý umožňoval Veľkej Británii prispievať do rozpočtu EÚ príspevkami predstavujúcimi iba 0,2% HND.

Na preskúmanie možností financovania rozpočtu EÚ, ktorý by bol spravodlivejší, jednoduchší, transparentnejší a demokratickejší, bola v roku 2014 vytvorená skupina na vysokej úrovni pre vlastné zdroje. Tá v závere navrhla postupne odstrániť všetky úľavy a korekcie. V polovici roka 2020 sa však členské štáty dohodli tieto korekčné mechanizmy ponechať v platnosti. V súčasnosti tak naďalej Rakúsko, Dánsko, Nemecko, Holandsko a Švédsko využívajú paušálne zníženia svojich príspevkov založených na HND. Krajiny, ktoré aj naďalej profitujú zo spomínaných zliav sú zároveň aj najvyššími čistými prispievateľmi do rozpočtu EÚ.

1.6.2 Výdavky z rozpočtu EÚ

Európska únia používa prostriedky z rozpočtu na financovanie politík uskutočňovaných na európskej úrovni a inštitúcií, ktoré o týchto politikách rozhodujú, riadia ich a vykonávajú. Výdavkové priority sú stanovené vo VFR pri definovaní výšky finančných prostriedkov v rámci jeho jednotlivých kapitol. Každý okruh je potom rozdelený na programy a fondy, ktoré financujú implementáciu politík EÚ. Konečným príjemcom môže byť akákoľvek osoba alebo organizácia (spoločnosť, výskumná organizácia, miestna rada atď.) z členských štátov EÚ aj mimo nej.

Pre každý konkrétny rozpočtový riadok sa v rozpočte EÚ zaznamenávajú dve samostatné sumy: záväzky a platby. Záväzky predstavujú skutočné rozpočtové rozhodnutie, právny príslub určitej sumy, ktorá sa má minúť na príslušný program. Platby predstavujú skutočnú sumu, ktorú EÚ očakáva, že vynaloží na daný program v konkrétnom rozpočtovom roku.⁶⁴

Rozpočet EÚ delíme do dvoch základných kategórií „na základe charakteristických vlastností rozpočtových prostriedkov nasledovne:

- Operačné výdavky/administratívne výdavky/rozpočty podľa jednotlivých činností;
- Viacročný finančný rámec (VFR).⁶⁵

⁶³ EUROPEAN PARLIAMENT: *Reform of the EU own resources.*

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>

⁶⁴ VOJTECH, František. 2021. *Characteristics of the EU Budget and its impact on Member States.* In: *American Scientific Journal*, <<https://archive.american-issue.info/index.php/asj/article/view/191/172>>

⁶⁵ EURÓPSKY PARLAMENT: *Výdavky Únie.* <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/28/the-union-s-expenditure>>

Štruktúra kategórie operačných a administratívnych výdavkov je rozdelená na desať oddielov, každý oddiel pripadá na jednu inštitúciu EÚ. Výdavky jednotlivých oddielov sú tvorené z veľkej časti hlavne administratívnymi výdavkami. Časť VFR je rozdelená do kategórií (nadpisov, okruhov) podľa politik a priorít EÚ na konkrétne obdobie daného VFR.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Primárnym cieľom diplomovej práce je charakteristika rozpočtovej politiky Európskej únie v rámci jej viacročného finančného rámca. Práca sa zameriava predovšetkým na aktuálny viacročný finančný rámec na roky 2021-2027, jeho porovnanie s predchádzajúcimi rámcami a Plán obnovy, ktorý je na neho naviazaný.

Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si určili čiastkové ciele, ktorými sú:

- Popis vývoja rozpočtu Európskej únie, jeho histórie a faktorov, ktoré ovplyvňovali jeho zmeny;
- Charakteristika rozpočtu Európskej únie, jeho štruktúry, tvorby a rozpočtových pravidiel;
- Opis viacročného finančného rámca na roky 2021-2027, nových zdrojov rozpočtu Európskej únie a zmien politik Únie;
- Identifikácia problémov a prípadných nedostatkov, ktorým rozpočet Európskej únie čelí a predstavujú hrozbu do budúcnosti.

Na spracovanie danej problematiky a dosiahnutie nielen hlavného cieľa, ale aj jednotlivých parciálnych cieľov sme použili široké spektrum odbornej literatúry. Snažili sme sa využívať čo najaktuálnejšie, nielen knižné zdroje, ale predovšetkým elektronické publikácie vydávané orgánmi Európskej únie, články z rozličných odborných časopisov a zbierok, ale aj internetové zdroje napríklad z oficiálnych stránok európskych inštitúcií. Vzhľadom k faktu, že ide o súčasnú tému, pracovali sme prevažne so zahraničnými zdrojmi, z ktorých sme čerpali čo najaktuálnejšie štatistické údaje slúžiace na presnejšie pochopenie skúmanej problematiky.

Na základe povahy práce sme pri jej tvorbe používali teoretické metódy skúmania. Pomocou analýzy sme charakterizovali vývoj rozpočtu Európskej únie do jeho súčasnej podoby a opísali sme viacročný finančný rámec. Prostredníctvom syntézy sa nám podarilo identifikovať aspekty ovplyvňujúce charakter rozpočtu Európskej únie a jeho štruktúru. Komparáciou sme našli rozdiely medzi viacročnými finančnými rámcami, ktoré sa líšia nielen prioritami, ale aj potenciálnymi novými zdrojmi Únie.

Na záver práce sme využili metódu konkretizácie na špecifikovanie problémov, ktoré sme v kontexte rozpočtovej politiky Európskej únie identifikovali. Opäť sme využili aj

metódu porovnania výšky príspevkov členských štátov a ich rozdelenia na čistých prispievateľov a čistých príjemcov prostriedkov z/do rozpočtu Európskej únie. Vďaka využitiu databáz Európskej komisie a iných štatistických údajov európskych inštitúcií sa nám pomocou dedukcie podarilo dopracovať k ucelenej predstave o hrozbách a nedostatkoch rozpočtu Únie. Tie sme spracovali vo forme čiastočnej SWOT analýzy.

3 Viacročný finančný rámec na roky 2021-2027

Viacročný finančný rámec EÚ chápeme ako inštrument na stanovenie financovania dlhodobých politík Únie. Cieľom VFR je stanovenie maximálnej výšky prostriedkov, ktoré EÚ môže minúť na svoje programy v rámci jednotlivých politík, ako aj pravidlá použitia týchto prostriedkov.

Posilnený viacročný finančný rámec (VFR) na roky 2021-2027 privedie EÚ späť z krízy na cestu dlhodobej obnovy a poskytne nevyhnutné financovanie na okamžité potreby a tiež dlhodobé investície na prechod na ekologickejšie a digitálnejšie hospodárstvo.⁶⁶

V máji roku 2018 sa formálne začali rokovania ohľadom nového viacročného finančného rámca na roky 2021-2027. Európska komisia po prvý krát predstavila súbor opatrení s legislatívnym návrhom obsahujúcim plán výdavkov v rámci VFR spolu s návrhom reformy systému vlastných zdrojov. Vypuknutie pandémie koronavírusu a jej masívny sociálno-ekonomický dopad ďalej skomplikovali rokovania. Európska rada 23. apríla 2020 požiadala Komisiu, aby predložila návrh fondu na obnovu v „dostatočnej výške“ a prepojeného s VFR. Pod vplyvom viacerých nepriaznivých okolností, spomedzi ktorých by sme chceli spomenúť najmä odchod Spojeného kráľovstva z EÚ a vypuknutie pandémie COVID-19, sa teda museli inštitúcie EÚ vysporiadať s prípravou nového VFR. Toto úsilie vyvrcholilo do prijatia Plánu obnovy pre Európu a inštrumentu pod názvom Next Generation EU, ktorý je naviazaný na nový dlhodobý rozpočet.⁶⁷

Počas rokovaní bolo predstavených a prediskutovaných niekoľko verzií tohto finančného rámca, ako aj spomínaného Plánu obnovy. Završenie zložitého procesu rokovaní nastalo 10. novembra 2020, kedy Európsky parlament a Rada predstavili dohodu o novom VFR, ktorý spolu s inštrumentom Next Generation EU, predstavuje najvyšší obnos financií v histórii EÚ. „Tento balík pozostáva z dlhodobého rozpočtu na roky 2021-2027 (viacročný finančný rámec) v hodnote 1,211 bilióna EUR v bežných cenách a z dočasného nástroja obnovy (Next Generation EU) vo výške 806,9 miliárd EUR v bežných cenách.“⁶⁸ Finančné prostriedky by mali nie len pomôcť obnoviť ekonomiky členských štátov, ale mali by tiež predstavovať investície do budúcnosti Európy.

⁶⁶ PILAR MÁŠ, Rodríguez: *The EU budget: The New MFF and The Recovery Instrument: Next Generation EU*, <https://www.ieaf.es/images/Publicaciones-FEF/Anuarioeuro2021/10_The_EU_budget.pdf>

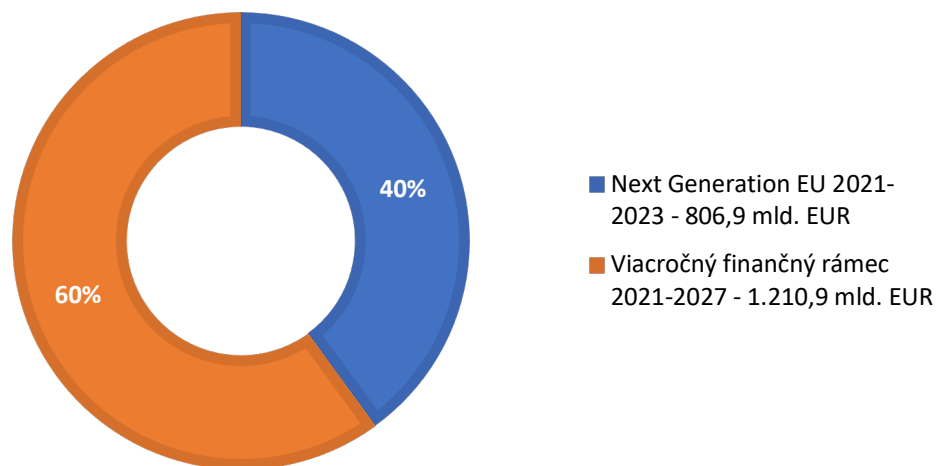
⁶⁷ EUROPEAN PARLIAMENT: *Visualising the European Union 2021-2027 multiannual financial framework and the recovery instrument (Next Generation EU)*, <<https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/mff2021-2027/index.html>>

⁶⁸ EURÓPSKA KOMISIA: *Okruhy: kategórie výdavkov*, <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_sk#okruh-1-jednotn-trh-inovcie-anbspdigitna-ekonomika>

Percentuálne rozdelenie finančných prostriedkov môžeme vidieť na Grafe č.1.

Podľa Rady EÚ, tento balík zahŕňa:

- „cieľené posilnenie programov EÚ vrátane programov Horizont Európa, EU4Health a Erasmus+ o 15 miliárd EUR prostredníctvom dodatočných prostriedkov (12,5 miliardy EUR) a prerozdelení (2,5 miliardy EUR) v priebehu nasledujúceho finančného obdobia, pričom sa dodržia výdavkové stropy stanovené v záveroch Európskej rady zo 17. – 21. júla;
- väčšiu flexibilitu, aby EÚ mohla reagovať na nepredvídané potreby;
- väčšie zapojenie rozpočtového orgánu do dohľadu nad príjmami v rámci nástroja Next Generation EU;
- vyššie ambície v oblasti biodiverzity a posilnené monitorovanie výdavkov súvisiacich s biodiverzitou, klímou a rodovými otázkami;
- orientačný plán na zavedenie nových vlastných zdrojov“.⁶⁹

Graf č. 1: Plán obnovy pre Európu – rozdelenie finančných prostriedkov

Zdroj: <https://www.europarl.europa.eu/EPRS/graphs/2021-EU-Recovery_SK.pdf>

Po odsúhlasení nového VFR sa dokončovali aj súvisiace medziinštitucionálne rokovania o sektorových programoch a fondoch. V dôsledku oneskorenej dohody o podobe nového VFR sa však formálne schvaľovacie postupy pre niektoré z nich nemohli uskutočniť pred začiatkom nového programového obdobia (do 1. januára 2021) a pokračovali počas

⁶⁹ EURÓPSKA RADA: Budúci viacročný finančný rámec a balík na podporu obnovy: Predsedníctvo Rady dosiahlo politickú dohodu s Európskym parlamentom, <<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2020/11/10/next-multiannual-financial-framework-and-recovery-package-council-presidency-reaches-political-agreement-with-the-european-parliament/>>

celej jari 2021. Jednotlivým okruhom (kategóriám) programov sa budeme venovať v ďalšej časti. Medzi kategórie, na ktoré sú v rámci VFR pridelované finančné prostriedky, patria:

- Jednotný trh, inovácie a digitálna ekonomika;
- Súdržnosť, odolnosť a hodnoty;
- Prírodné zdroje a životné prostredie;
- Migrácia a riadenie hraníc;
- Bezpečnosť a ochrana;
- Susedstvo a svet;
- Európska verejná správa.⁷⁰

Môžeme povedať, že oproti predchádzajúcim viacročným finančným rámcom, je tento iný. V 80-tych rokoch sa väčšina rozpočtu používala na pokrytie výdavkov spoločnej poľnohospodárskej politiky. V 90-tych rokoch sa najviac prostriedkov vynakladalo na súdržnosť. Aj napriek neustálemu poklesu podielu spomínaných politík na výdavkoch zo spoločného rozpočtu, bolo na ne vynakladaných až 70% finančných prostriedkov. Postupne sa vytvorila potreba investícií do oblastí ako je výskum a vývoj, investície do transeurópskych sietí, vonkajšieho pôsobenia Únie a vo všeobecnosti investície do programov na úrovni EÚ. Nevyhnutnosť zmeny investičných priorit Únie sú odzrkadlením faktu, že pod záštitou EÚ je možné dosiahnuť lepšie a efektívnejšie výsledky, ako pri členských štátoch konajúcich samostatne. Vďaka tomu až 31,9% z nového VFR bude použitých na financovanie vedy a výskumu, školstva, ochrany hraníc a. Do zmodernizovanej poľnohospodárskej a kohéznej politiky bude v priebehu rokov 2021-2027 investovaných iba približne 60% finančných prostriedkov.⁷¹

3.1 Reforma príjmov rozpočtu EÚ

Spolu s novým VFR Komisia navrhla rozhodnutie Rady o novom systéme vlastných zdrojov – príjmovej strane rozpočtu EÚ – na obdobie po roku 2020. Na rozdiel od VFR sa rozhodnutie o vlastných zdrojoch uplatňuje na dobu neurčitú, čo znamená, že Komisia nie je formálne povinná vypracovať nový návrh vlastných zdrojov, keď navrhuje nový VFR. Potreba reformy príjmov Únie vznikla na jednu stranu pod vplyvom odchodu Spojeného

⁷⁰ EURÓPSKA KOMISIA: Okruhy: kategórie výdavkov, <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_sk#okruh-1-jednotn-trh-inovacie-anbspdigitna-ekonomika>

⁷¹ DEUTSCHE BUNDESBANK: The EU budget and its financing: looking back and ahead. <<https://www.bundesbank.de/resource/blob/831226/a569592c0a71b7c5c2494f6acace6a75/mL/2020-04-eu-haushalt-finanzierung-data.pdf>>

kráľovstva a ukončenia ich „zľavy“ vo forme britského rabatu, na stranu druhú aj z dôvodu snahy o zjednodušenie systému vlastných zdrojov, ktorý obsahuje množstvo ďalších korekčných mechanizmov, ktoré znižujú HND alebo príspevok založený na DPH pre ostatné členské štáty.⁷²

Navrhovaná reforma by teda mala zjednodušiť a upraviť existujúce vlastné zdroje a tiež zaviesť nové vlastné zdroje. Ďalšou zmenou by malo byť aj zavedenie princípu zdrojov príjmov pochádzajúcich z politik EÚ, ktoré by mali prúdiť priamo do spoločného úniového rozpočtu. Už spomínané „zľavy“ a korekčné mechanizmy by mali byť vylúčené, aj keď nateraz ostávajú v platnosti úľavy pre päť členských štátov. V neposlednom rade by sa na návrh Komisie mala zvýšiť súhrnná výška vlastných príjmov z 1,2% HND na 1,29% HND.

V nasledujúcej časti sa venujeme jednotlivým navrhovaným novým vlastným zdrojom EÚ. Niektoré z nich, ako napríklad vlastný zdroj z plastu, už vstúpili do platnosti. Zavedenie niektorých zdrojov sa však ešte neuskutočnilo a je otázne, či bude v budúcnosti ich zavedenie vôbec možné a podporené členskými štátmi.

Vlastný zdroj z plastu

Vlastný zdroj z plastu, alebo presnejšie daň z nerecyklovaného plastového odpadu, je prvou kategóriou nového vlastného zdroja príjmov EÚ. Zavedenie tohto zdroja je súčasťou európskej stratégie v oblasti plastov a snahy o zníženie znečistenia plastovým odpadom (odpadom z plastových obalov). Od jeho vstupu do platnosti, k 1. januáru 2021, má tento príspevok členských štátov pôsobiť ako stimul na znižovanie nerecyklovaného plastového odpadu a tiež na znižovanie jednorazových plastových obalov/produktov. Vďaka zavedeniu tohto zdroja by mala byť posilnená recyklácia a obehové hospodárstvo jednotlivých krajín.⁷³

Výška príspevkov členských štátov z tohto zdroja je vypočítaná ako rozdiel medzi hmotnosťou celkového vyprodukovaného a recyklovaného plastového odpadu. Hmotnosť nerecyklovaného odpadu z plastových obalov je násobená jednotnou sadzbou výberu 0,80

⁷² EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: 2021-2027 multiannual financial framework and new own resources: Analysis of the Commission's proposal, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625148/EPRS_IDA\(2018\)625148_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625148/EPRS_IDA(2018)625148_EN.pdf)>

⁷³ ROZHODNUTIE RADY (EÚ, Euratom) 2020/2053 z 14. decembra 2020 o systéme vlastných zdrojov Európskej únie a o zrušení rozhodnutia 2014/335/EÚ, Euratom. Úradný vestník Európskej únie L424/1, 15.12.2020

EUR na 1 kg nerecyklovaného plastového obalu.⁷⁴ Odhaduje sa, že tento zdroj by mal ročne vyprodukovať príjmy do úniového rozpočtu vo výške 7 miliárd EUR.⁷⁵

Vlastný zdroj založený na obchodovaní s emisiami

Systém obchodovania s emisnými kvótami Európskej únie (EU ETS), ktorý bol zriadený v roku 2005, je prvým a doteraz najväčším systémom „obmedzovania a obchodovania“ na znižovanie emisií skleníkových plynov (GHG). Systém je určený na pomoc EÚ pri dosahovaní jej okamžitých, ako aj dlhodobých cieľov znižovania emisií podporou znižovania emisií nákladovo efektívnym a ekonomicky efektívnym spôsobom.⁷⁶

Cieľom EÚ je zníženie produkcie emisií o 55% do roku 2030 a dosiahnutie uhlíkovej neutrality do roku 2050. V dôsledku toho sa EÚ chystá zaviesť revíziu systému EÚ na obchodovanie s emisiami, v rámci ktorého sa v súčasnosti väčšina príjmov z obchodovania s emisnými kvótami formou aukcie presúva do národných rozpočtov. Európska komisia navrhuje, aby od roku 2027⁷⁷, 25% príjmov z obchodovania s emisiami EÚ prúdilo do rozpočtu EÚ. Príjmy do rozpočtu EÚ sa vďaka tomuto novému zdroju odhadujú v priemere na 12 miliárd EUR ročne.⁷⁸

Vlastný zdroj založený na mechanizme kompenzácie uhlíka na hraniciach

S ambicióznym cieľom klimatickej neutrality EÚ do roku 2050 a snahou rýchlejšie znížiť európske emisie do roku 2030 musí EÚ v nadchádzajúcich desaťročiach zaviesť vyššie temp znižovania emisií. Aby sa zabezpečilo, že úsilie EÚ nebude zmarené presunom emisií uhlíka (napríklad importom, alebo produkciou v krajinách s menej prísnyh pravidlami), zavedie sa mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach spôsobom, ktorý bude v súlade s pravidlami Svetovej obchodnej organizácie (WTO).⁷⁹

⁷⁴ EUROPEAN PARLIAMENT: *Reform of the EU own resources*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>

⁷⁵ EUROPEAN COMMISSION: *EU Budget for the Future: Proposal of the Commission for the Multiannual Financial Framework 2021-2027*, <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/071e40d5-8322-11e8-ac6a-01aa75ed71a1>>

⁷⁶ CLIMATE POLICY INFO HUB: *The EU Emissions Trading System: an Introduction*, <<https://climatepolicyinfohub.eu/eu-emissions-trading-system-introduction.html>>

⁷⁷ HAVELKA, Vít: *New Resources of the EU Budget*, In: *Think Visegrad*. <<https://europeum.org/data/articles/havelka-policybrief.pdf>>

⁷⁸ B2EU CONSULTING: *Commission proposes EU own resources*, <<https://www.b2eu-consulting.eu/news-detail/commission-proposes-eu-own-resources>>

⁷⁹ EUMONITOR.EU: *The next generation of EU own resources: Questions and Answers*, <<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vloyj04bd5uz?ctx=vkf4n0xn1wzp>>

Mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach zabezpečí, že cena produktov importovaných do EÚ z tretích krajín, bude adekvátne odzrkadľovať množstvo uhlíka, ktoré bolo spotrebované na ich výrobu. Týmto by od roku 2023 Únia chcela podnecovať čistejší priemysel v nečlenských krajinách, ale aj nabádať tretie krajiny, k zavádzaniu podobných opatrení na stanovovanie cien uhlíka, a zabezpečiť spravodlivosť pre spoločnosti z EÚ.⁸⁰ Úplné dokončenie a funkčnosť tohto mechanizmu sa očakáva od roku 2026. Spočiatku je plánované tento mechanizmus uplatňovať na tieto odvetvia:

- cement;
- železo a oceľ;
- hliník;
- hnojivá;
- elektrina.⁸¹

Komisia navrhuje vyčleniť do rozpočtu EÚ 75% príjmov vytvorených týmto mechanizmom. Príjmy do rozpočtu EÚ sa odhadujú na približne 1 miliardu EUR ročne.⁸²

Vlastný zdroj založený na digitálnej dani

Veľké technologické spoločnosti pôsobiace v online priestore potrebujú na obchodovanie v EÚ sídlo v niektorom členskom štáte, bez potrebnej infraštruktúry v ostatných členských krajinách. To spôsobuje, že takéto spoločnosti v skutočnosti odvádzajú oveľa nižšie dane ako bežní podnikatelia pôsobiaci v niektorom členskom štáte.⁸³ Smernica navrhovaná Komisiou o zdaňovaní právnických osôb významnej digitálnej prítomnosti preto zavádza nové pravidlá zdaňovania ziskov vytvorených na území členského štátu zahraničnými firmami na základe ich „digitálnej prítomnosti“.⁸⁴

Daň z digitálnych služieb (digitálna daň) je daň, ktorá by sa mala vyberať z výnos z poskytovania určitých digitálnych služieb. Jej výška by mala byť stanovená jednotnou

⁸⁰ EUROPEAN PARLIAMENT: *Reform of the EU own resources*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>

⁸¹ EURÓPSKA KOMISIA: *Mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach: Otázky a odpovede*, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/qanda_21_3661>

⁸² B2EU CONSULTING: *Commission proposes EU own resources*, <<https://www.b2eu-consulting.eu/news-detail/commission-proposes-eu-own-resources>>

⁸³ PODNIKAJTE.SK: *Digitálna daň v EÚ a na Slovensku*, <<https://www.podnikajte.sk/dane/digitalna-dan-v-eu-a-na-slovensku>>

⁸⁴ EUROPEAN PARLIAMENT: *Reform of the EU own resources*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>

sadzbou pre celú EÚ vo výške 3%.⁸⁵ Európska komisia uvažuje s plánovaným zavedením digitálnej dane najneskôr od 1. januára 2023.

Vlastný zdroj založený na spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmov právnických osôb

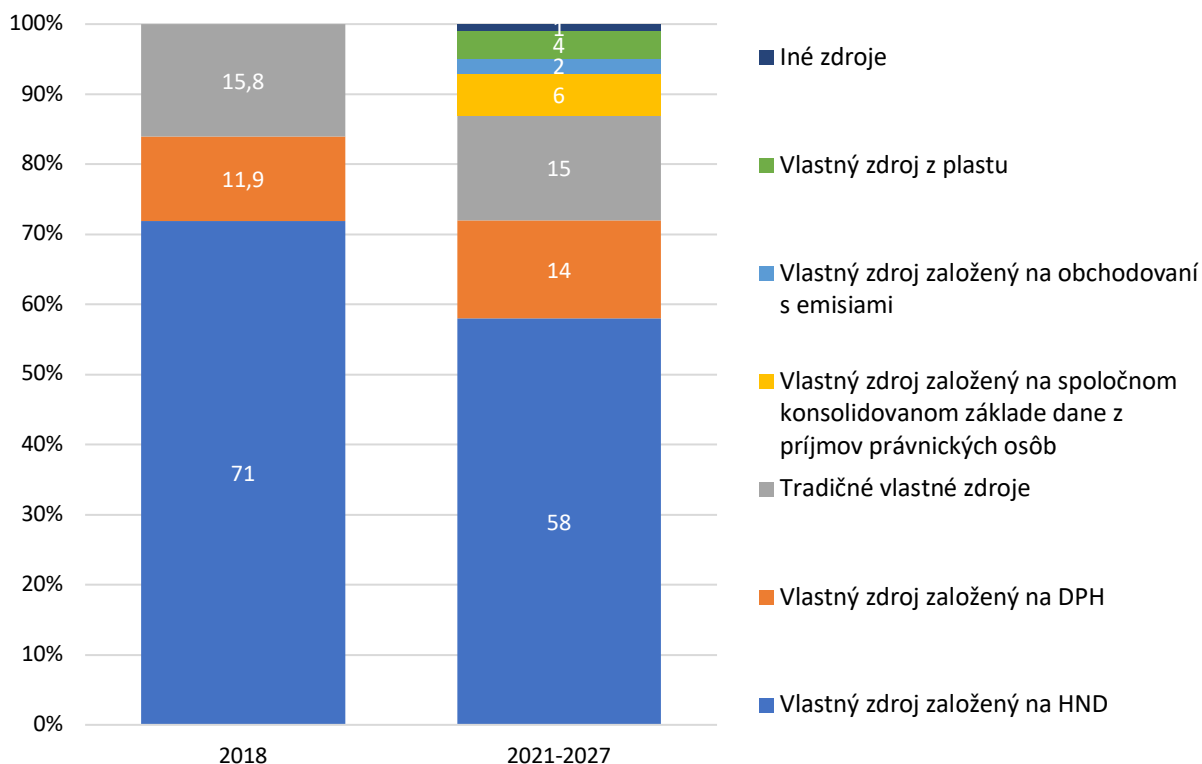
V súčasnosti majú krajiny EÚ možnosť samostatného určenia, nastavenia zdaňovania právnických osôb. Za posledných 20 rokov viedlo toto samostatné určovanie k takzvaným „pretekom ku dnu“, pokiaľ ide o sadzby dane z príjmu právnických osôb. Krajiny EÚ namiesto vzájomnej spolupráce súperili v oblasti daňových sadzieb a daňových základov, čo viedlo k zníženiu základu dane z príjmu právnických osôb. Odlišná výška dane z príjmu právnických osôb môže v prípade cezhraničných operácií viesť k dodatočnej administratívnej záťaži pri dodržiavaní predpisov, ale aj k nadmernému zdaneniu a dvojitému zdaneniu, čo odradí spoločnosti od vstupu do zahraničia a rastu. Môže teda pôsobiť ako prekážka fungovania jednotného trhu.⁸⁶

EÚ už v roku 2016 prejavila záujem o prijatie spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb (CCCTB). To by však neznamenalo harmonizáciu alebo zjednotenie sadzieb dane z príjmu právnických osôb, nakoľko to zostane na rozhodnutí členských štátov. Boli by však stanovené spoločné pravidlá na výpočet zdaniteľného zisku pre spoločnosti v EÚ, ktoré sú veľmi dôležité pre lepšie fungovanie jednotného trhu, keďže nadnárodné spoločnosti by podliehali jednotnému súboru pravidiel v celej EÚ.⁸⁷

⁸⁵ *Návrh SMERNICE RADY o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb. Medziinštitucionálny spis: 2018/0073 (CNS), 22.03.2018*

⁸⁶ *COBHAM, Alex, et al. 2021. An evaluation of the effects of the European Commission's proposals for the Common Consolidated Corporate Tax Base, In: TRANSNATIONAL CORPORATIONS, <https://unctad.org/system/files/non-official-document/diaeia2021d1a2_en.pdf>*

⁸⁷ *EUROPEAN PARLIAMENT: Reform of the EU own resources, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>*

Graf č. 2: Zloženie príjmov EÚ v roku 2018 a odhadovaný priemer nových príjmov na obdobie 2021-2027 (v %)

Zdroj: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630265/EPRS_BRI\(2018\)630265_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630265/EPRS_BRI(2018)630265_EN.pdf)

Navrhované nové vlastné zdroje Únie majú charakter dane a mali by prispieť k jednoduchšiemu, transparentnejšiemu, spravodlivejšiemu a demokraticky zodpovednejšiemu systému príjmov rozpočtu EÚ. Ich účelom by tiež malo byť zníženie záťaže, ktorú vytvára vlastný zdroj založený na HND členských štátov. Ten v súčasnosti tvorí najväčšiu časť zdrojov rozpočtu. Zavedením nových „prirodzených a skutočných vlastných zdrojov EÚ“⁸⁸ by sa mohol podiel vlastných zdrojov založených na HND znížiť zo 71% v roku 2018 na približne 58%. Vlastné zdroje môžu znížiť príspevky národných ministerstiev financií do rozpočtu EÚ, ktoré sú založené na HND, ale nemusia nevyhnutne znížiť celkové príspevky krajín. Vlády členských štátov, spoločnosti a iné subjekty, ktoré podliehajú príspevkom vo forme vlastných zdrojov budú aj naďalej prispievať do rozpočtu EÚ.⁸⁹

⁸⁸ SCHRATZENSTALLER, Margit: *Tax-based Own Resources as a Core Element of a Future-Oriented Design of the EU System of Own Resources*, In: *Intereconomics*. <<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2018/number/6/article/tax-based-own-resources-as-a-core-element-of-a-future-oriented-design-of-the-eu-system-of-own-resour.html>>

⁸⁹ BRUEGEL: *The nonsense of Next Generation EU net balance calculations*. <<http://bruegel.org/reader/nonsense-next-generation-eu-net-balance-calculations#the-role-of-new-own-resources>>

Pokiaľ ide o jednotlivé nové vlastné zdroje, tie v porovnaní s doterajšími zdrojmi rozpočtu kopírujú priority a ciele EÚ. Napríklad nový zdroj založený na dani z nerecyklovaného plastového odpadu má za cieľ zníženie plastového odpadu a používania jednorazových plastových obalov, čo prispieva k ochrane životného prostredia a boju proti klimatickej zmene. Môžeme povedať, že spolu so zdrojmi založenými na mechanizme kompenzácie uhlíka na hraniciach a obchodovaní s emisiami, ide o zdroje, ktoré odzrkadľujú environmentálne stratégie Únie a prispievajú k jej cieľu zmiernenia dopadov klimatickej zmeny.

V Európskej únii panuje široký konsenzus, že ak chce Únia pokračovať v plnení svojich klimatických cieľov a uhlíkovej neutrality do roku 2050, musí chrániť európsku ekonomiku pred lacnejšou zahraničnou produkciou, ktorá nerešpektuje prísne environmentálne normy. Dôležitou otázkou preto v prípade viacerých nových vlastných zdrojov je, akú časť príjmov budú musieť členské štáty odvádzať do úniového rozpočtu a koľko im bude naďalej plynúť do národných rozpočtov.⁹⁰ Zatiaľ najkontroverzným novým zdrojom sa zdá byť zdroj založený na obchodovaní s emisiami. EU ETS bol kritizovaný za niekoľko nedostatkov vrátane nadmerného pridelovania povolení, obrovských neočakávaných ziskov pre spoločnosti vyrábajúce energiu, kolísania cien a vo všeobecnosti za nesplnenie cieľov, ktoré boli od neho očakávané.⁹¹

3.2 Výdavky z rozpočtu EÚ

Kategórie výdavkov zo spoločného rozpočtu sú odzrkadlením jednotlivých priorít a cieľov EÚ. Tie sú vytvorené v súlade s politikami EÚ, ktoré sa ďalej delia na programy pod záštitou Únie. Na finančné obdobie rokov 2021-2027 Európska komisia navrhla zjednodušiť štruktúru rozpočtu a znížiť počet programov z 58 na 37. Výdavky boli rozdelené do siedmich kategórií, ktoré vo všeobecnosti predstavujú priority a ciele EÚ. Konkrétne názvy spomínaných „nadpisov“, okruhov výdavkov z rozpočtu EÚ sme už spomínali v predošlom texte. V nasledujúcej časti by sme chceli bližšie špecifikovať dané okruhy, politiky a programy Európskej únie.

⁹⁰ HAVELKA, Vít: *New Resources of the EU Budget*, In: *Think Visegrad*. <<https://europeum.org/data/articles/havelka-policybrief.pdf>>

⁹¹ ABDEL-ATI, Ibrahim: *The EU Emissions Trading System Seeking to Improve*. <<https://www.climatecorecard.org/2020/03/the-evolving-eu-emissions-trading-system/>>

1. Okruh – Jednotný trh, inovácie a digitálna ekonomika

Prvá výdavková kategória zahŕňa alokáciu finančných prostriedkov vo výške 149,5 miliardy EUR a ďalších 11,5 miliardy EUR z Plánu obnovy. Táto oblasť politiky EÚ je kľúčová pre mobilizáciu súkromných investícií a rast Únie. Môžeme ju rozdeliť na štyri hlavné oblasti politík EÚ:

- Výskum a inovácie;
- Európske strategické investície;
- Jednotný trh;
- Vesmír.⁹²

Výdavky na výskum a inovácie EÚ predstavujú najväčšiu časť prostriedkov z tejto kategórie – až 62,6%. Zahŕňajú **Horizon Europe**, hlavný program EÚ na podporu výskumu a inovácií. Podľa Komisie každé euro investované v rámci programu môže potenciálne generovať návratnosť až 11 EUR v hrubom domácom produkte za 25 rokov. Ďalším programom v tejto časti je **výskumný a školiaci program Euratom-u**, ktorý zabezpečuje jadrový výskum a odbornú prípravu v EÚ. Tento program umožňuje celoeurópsky prístup k jadrovej bezpečnosti a ochrane, podporuje núdzovú pripravenosť v prípade jadrovej havárie a rozvoj energie jadrovej syntézy. Tretím programom je **projekt medzinárodného termonukleárneho experimentálneho reaktora (ITER)**, ktorý podporuje výstavbu reaktora s dlhodobým cieľom využívať fúziu ako zdroj energie šetrný ku klíme.

V rámci časti venujúcej sa európskym strategickým investíciám, Komisia navrhla program **InvestEU**, jednotný mechanizmus podpory investícií EÚ pre vnútornú činnosť, ktorý spája všetky finančné nástroje v rámci EÚ do jedinej štruktúry a zjednodušuje, zefektívňuje a spružňuje financovanie investičných projektov EÚ. Členské štáty využijú InvestEU ako nástroj na implementáciu svojich národných plánov obnovy a odolnosti. Najmenej 30 % investícií v rámci tohoto programu prispeje k plneniu cieľov Únie v oblasti klímy. **Nástroj na prepájanie Európy (CEF)** je druhým programom určeným na podporu investícií do cezhraničných infraštruktúr v sektoroch dopravy, energetiky a digitálnych technológií. Program **Digitálna Európa** je venovaný digitálnej transformácii verejných služieb a podnikov prostredníctvom vysokovýkonnej výpočtovej techniky, umelej inteligencie, digitálnych zručností a kybernetickej bezpečnosti. Poslednou časťou je aj nový

⁹² EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Single market, innovation and digital: Heading 1 of the 2021-2027 MFF*,
<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690541/EPRS_BRI\(2021\)690541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690541/EPRS_BRI(2021)690541_EN.pdf)>

nástroj na podporu solventnosti, ktorý má firmám pomôcť čeliť problémom so solventnosťou v dôsledku krízy spôsobenej koronavírusom.

Nový program **jednotného trhu** sa zaoberá fragmentáciou jednotného trhu, posilnením postavenia a ochranou spotrebiteľov a umožní malým a stredným podnikateľom plne využívať výhody dobre fungujúceho jednotného trhu. Súčasťou tejto časti prvej kategórie je aj **program EÚ na boj proti podvodom**, ktorého cieľom je predchádzať podvodom, korupcii a iným nezákonným činnostiam poškodzujúcim finančné záujmy Únie a bojovať proti nim.

Poslednou časťou je **vesmírny program EÚ**, vďaka ktorému bude EÚ investovať do vesmírnych aktivít a posilní autonómny prístup Európy do vesmíru.

2. Okruh - Súdržnosť, odolnosť a hodnoty

Druhá kategória je zároveň aj najväčšou spomedzi siedmich okruhových, ktoré zahŕňa VFR 2021-2027, pokiaľ ide o výšku finančných prostriedkov. Na politiky spadajúce pod súdržnosť, odolnosť a hodnoty EÚ je vyčlenených až 426,7 miliardy EUR, spolu s ďalšími prostriedkami z Plánu obnovy vo výške až 776,5 miliardy EUR. Je to tiež najrozmanitejšia kapitola, pokiaľ ide o typy zahrnutých programov a fondov. Zahŕňa výdavky na:

- Regionálny rozvoj a súdržnosť
- Obnova a odolnosť
- Investície do ľudí, sociálnej súdržnosti a hodnôt.⁹³

Ťažiskom kohéznej politiky EÚ v rokoch 2021 – 2027 zostáva podpora hospodárskej, sociálnej a územnej konvergencie prostredníctvom udržateľnej konkurencieschopnosti, výskumu a inovácií, digitálnej transformácie, cieľov Európskej zelenej dohody, ako aj podpory Európskeho piliera sociálnych práv.⁹⁴ Cieľom politiky súdržnosti EÚ je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v celej Európskej únii a napraviť nerovnováhu medzi krajinami a regiónmi.

Obnova a odolnosť je hlavný nástroj určený na obnovu EÚ, spolu s ďalšími nástrojmi určenými na podporu procesu obnovy EÚ po pandémie. Má slúžiť členským štátom pri navrhovaní a vykonávaní sociálnych a ekonomických reforiem. Okrem toho môžu členské štáty tento nástroj použiť na prípravu svojich plánov obnovy a odolnosti

⁹³ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Cohesion, resilience and values: Heading 2 of the 2021-2027 MFF*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690542/EPRS_BRI\(2021\)690542_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690542/EPRS_BRI(2021)690542_EN.pdf)>

⁹⁴ EUMONITOR.NL: *Questions and Answers on the EU Cohesion policy legislative package 2021-2027*, <<https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vljyhgn47mvf?ctx=vg9id54xf7rx>>

Ďalšími programami, ktoré priamo prispievajú k obnove a odolnosti EÚ v rámci druhej výdavkovej kategórie, sú **mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany** (rescEU) a **program EÚ v oblasti zdravia** (EU4Health).

Okrem kohéznych fondov a nástrojov obnovy zahŕňa druhý okruh aj skupinu relatívne malých programov, ktoré centrálnie riadi Európska komisia a ktoré prispievajú do týchto oblastí politik. Medzi takéto programy patria napríklad Erasmus+, Európsky zbor solidarity, Kreatívna Európa a programy spravodlivosti, práva a hodnôt, ako aj program zamestnanosti a sociálnych inovácií. Snahou Európskej Komisie tiež bolo klásť väčšiu prioritu na mladých ľuďoch, rozvíjať sociálny rozmer EÚ a snažiť sa vytvoriť spoločný zmysel pre európske hodnoty.

3. Okruh - Prírodné zdroje a životné prostredie

Tretí okruh, ktorý sa venuje programom a fondom na podporu poľnohospodárstva a námornej politiky, ako aj životného prostredia a zmeny klímy, je druhý najväčší z hľadiska financovania v novom viacročnom finančnom rámci (VFR) na roky 2021-2027. Celková výška prostriedkov vyčlenená na programy v tejto kategórii je 401 miliárd EUR. Okruh je opäť rozdelený do 2 častí:

- Poľnohospodárska a námorná politika;
- Opatrenia v oblasti životného prostredia a klímy.⁹⁵

Poľnohospodárska a námorná politika je založená na cieľoch, ktoré by vďaka finančným prostriedkom z tejto kategórie chcela EÚ dosiahnuť. V prípade poľnohospodárskej politiky ide hlavne o zabezpečenie trvalo udržateľného poľnohospodárstva a tiež námorných sektorov. EÚ by chcela dosiahnuť bezpečné a kvalitné zásobovanie potravinami a to v spojení so zavedením opatrení na ochranu klímy a ochranu životného prostredia. Pokiaľ ide o námornú politiku, rovnako je cieľom EÚ podpora udržateľného rybolovu. Európsky rybolov by mal prispievať k potravinovej bezpečnosti v Únii a pomáhať umožniť rast udržateľného modrého hospodárstva. Vďaka správne nastavenej námornej politike by bolo možné posilniť medzinárodnú správu oceánov.

Program EÚ pre životné prostredie a klímu zahŕňa opatrenia na zvýšenie energetickej účinnosti a maloobjemových obnoviteľných zdrojov a jeho cieľom je uľahčiť potrebu prechodu na čistú energiu. Jeho cieľom je tiež prispieť k lepšej kvalite ovzdušia,

⁹⁵ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Natural resources and environment: Heading 3 of the 2021-2027 MFF*,
<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI\(2021\)690543_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI(2021)690543_EN.pdf)>

efektívnejšiemu obehovému hospodárstvu a ochrane prírody a biodiverzity. To všetko spolu so stimuláciou investícií na zvýšenie konkurencieschopnosti a udržateľnejšieho hospodárstva Únie.⁹⁶

4. Okruh - Migrácia a riadenie hraníc

Vzhľadom na rastúci význam oblastí politík týkajúcich sa migrácie a správy vonkajších hraníc Únie, Európska únia po prvýkrát vo svojom novom viacročnom finančnom rámci vytvorila kategóriu zameranú na túto problematiku. O združovaní prostriedkov na podporu spoločných politík v oblasti azylu, prisťahovalectva a vonkajších hraníc odkazovala už Lisabonská zmluva. Obnos peňažných prostriedkov pridelených pre túto kategóriu je vo výške 25,7 miliardy EUR určených na financovanie činností špecifických decentralizovaných agentúr EÚ⁹⁷.

Táto časť rozpočtu EÚ obsahuje kľúčové inštrumenty pre členské štáty, ktoré budú vybavené nástrojmi na efektívnu reakciu na prichádzajúce migračné výzvy v rámci EÚ v spolupráci s ostatnými členskými krajinami. Tým sa podarí zvýšiť európsku solidaritu, flexibilitu a zaručiť podporu členským štátom pri implementácii opatrení v oblasti azylu. Zvýši sa tiež zapojenosť miestnych orgánov do snahy o integráciu prisťahovalcov do komunity.⁹⁸

5. Okruh – Bezpečnosť a obrana

Rovnako ako v prípade predchádzajúcej kategórie, aj okruh týkajúci sa bezpečnosti a obrany je zaradený do rozpočtu EÚ po prvý krát. S pridelenými financiami vo výške 14,9 miliardy EUR ide o najmenšiu výdavkovú kategóriu úniového rozpočtu. Túto triedu rozpočtu môžeme opäť rozdeliť na dve časti: bezpečnosť a obrana.

Časť venujúca sa bezpečnostnej politike zahŕňa niekoľko položiek. **Fond pre vnútornú bezpečnosť** (ISF) má za úlohu prispieť k zaisteniu vysokej úrovne bezpečnosti v Európskej únii bojom proti terorizmu a radikalizácii, závažnej a organizovanej trestnej

⁹⁶ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Natural resources and environment: Heading 3 of the 2021-2027 MFF*,
<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI\(2021\)690543_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI(2021)690543_EN.pdf)>

⁹⁷ Týmito agentúrami sú: Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex), Európsky podporný úrad pre azyl (EASO), Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) a Fond pre integrované riadenie hraníc (IBMF).

⁹⁸ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Migration and border management: Heading 4 of the 2021-2027 MFF*,
<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI\(2021\)690544_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI(2021)690544_EN.pdf)>

činnosti a počítačovej kriminalite, prispieť k ochranou obetí trestných činov.⁹⁹ Ďalej bol ustanovený osobitný finančný program na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky a nakladanie s rádioaktívnym odpadom. Cieľom programu je podporiť Bulharsko a Slovensko pri bezpečnom vyradovaní ich jadrových reaktorov prvej generácie z prevádzky a pri implementácii procesu vyradovania a nakladania s rádioaktívnym odpadom vlastných jadrových zariadení Európskej komisie v lokalitách Spoločného výskumného centra.¹⁰⁰

V novom VFR sa v tejto časti riešia problémy spojené s nedostatočnou spolupracou medzi členskými štátmi v oblasti týkajúcej sa obrany. Vďaka finančným prostriedkom z rozpočtu EÚ by sa mala posilniť konkurencieschopnosť, efektívnosť a inovačná kapacita európskeho obranného priemyslu podporou cezhraničnej spolupráce medzi právnymi subjektmi v celej Únii vrátane malých a stredných podnikov. Ďalšou akciou v rámci zoskupenia obrannej politiky je iniciatíva vojenskej mobility. Hlavným cieľom vojenskej mobility je financovať rozvoj strategických dopravných infraštruktúr Únie, aby boli vhodné pre duálnu civilnú a vojenskú mobilitu.

6. Okruh – Susedstvo a svet

Vonkajšia činnosť Únie je vo finančnom rámci pre roky 2021-2027 zahrnutá v šiestom okruhu. Komisia si dala za cieľ zjednodušiť a spružniť rozpočet určený na vonkajšiu činnosť, aby bolo možné strategickejšie spolupracovať s partnerskými krajinami. Podoba tejto kategórie bola ovplyvnená mnohými faktormi vrátane zvýšených migračných a utečeneckých tokov, bezpečnostných hrozieb, širších zmien v medzinárodnom a regionálnom kontexte a vnútorných výziev, ako je vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ s jeho dôsledkami pre financovanie a vonkajšej činnosti EÚ. Na vysporiadanie sa s týmito, ale aj ďalšími výzvami, ktorým musí EÚ čeliť, bolo z úniového rozpočtu vyčlenených 110,6 miliárd EUR určených na pokrytie výdavkov dvoch hlavných cieľov:

- pokryť vonkajšiu činnosť EÚ v jej susedstve a vo zvyšku sveta;
- poskytnúť krajinám, ktoré sa pripravujú na vstup do EÚ, predvstupovú pomoc.¹⁰¹

⁹⁹ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Security and defence: Heading 5 of the 2021-2027 MFF*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI\(2021\)690545_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI(2021)690545_EN.pdf)>

¹⁰⁰ NARIADENIE RADY (Euratom) 2021/100 z 25. januára 2021, ktorým sa zriaďuje účelový program financovania na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky a nakladanie s rádioaktívnym odpadom a ktorým sa zrušuje nariadenie (Euratom) č. 1368/2013. Úradný vestník Európskej Únie L 34/3, 1.2.2021

¹⁰¹ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Neighbourhood and the world: Heading 6 of the 2021-2027 MFF*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690546/EPRS_BRI\(2021\)690546_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690546/EPRS_BRI(2021)690546_EN.pdf)>

Na činnosti EÚ v jej susedstve a vo svete bola zavedená trojpiliérová štruktúra, ktorá sa skladá z geografického a tematického piliera, doplnených o pilier s názvom „rýchla odozva“. Ich zameranie je na spoluprácu s partnermi, dosahovanie spoločných cieľov a riešenie globálnych problémov, zabezpečenie schopnosti rýchlej reakcie, predchádzanie konfliktom a včasné opatrenia v oblasti cieľov zahraničnej politiky.

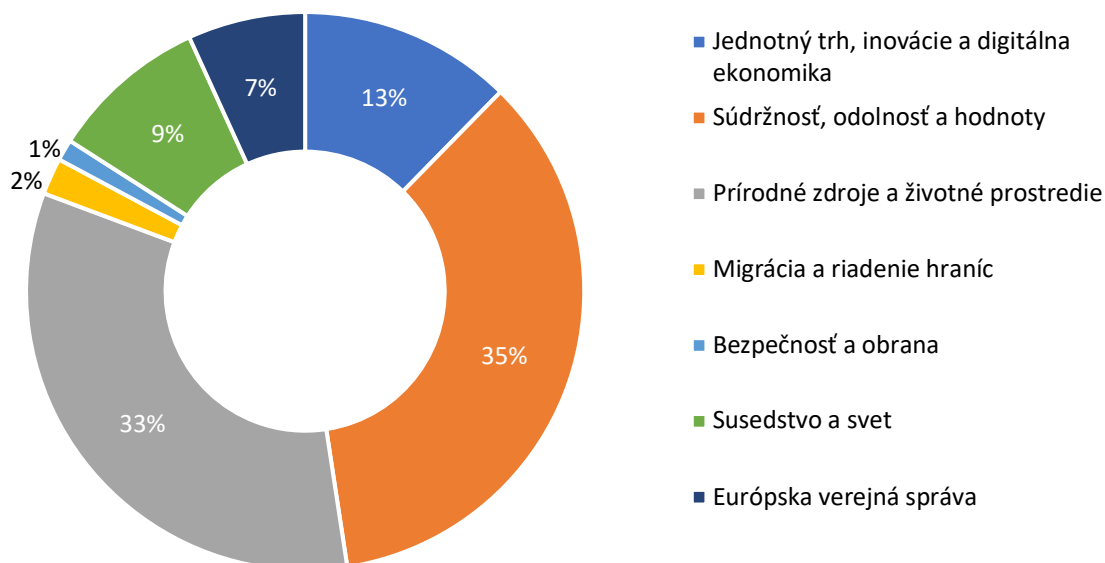
Nástroj predvstupovej pomoci podporuje politické, inštitucionálne, právne, administratívne, sociálne a ekonomické reformy v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách s cieľom zosúladiť ich s pravidlami, normami, politikami a postupmi EÚ ešte pred vstupom do EÚ. Taktiež prispieva k širším cieľom zabezpečenia mieru, stability a prosperity v bezprostrednom susedstve EÚ.

7. Okruh – Európska verejná správa

Na rozdiel od národných rozpočtov, ktoré sa používajú najmä na poskytovanie verejných služieb a financovanie systémov sociálneho zabezpečenia, je rozpočet EÚ investičným rozpočtom. Väčšina z neho (viac ako 93 %) ide občanom, regiónom, mestám, poľnohospodárom a podnikom členských štátov EÚ, ako aj partnerským krajinám na celom svete ako vonkajšie výdavky. Zvyšné prostriedky pokrývajú administratívne výdavky EÚ, ktoré sú nevyhnutné na implementáciu politík a programov EÚ. V rámci nového VFR bolo na pokrytie týchto výdavkov vyčlenených 82,5 miliardy EUR.

Viazané rozpočtové prostriedky v rámci tohto okruhu financujú fungovanie inštitúcií EÚ a vo všeobecnosti pokrývajú všetky administratívne výdavky potrebné na to, aby inštitúcie EÚ mohli vykonávať svoje povinnosti. Najväčší podiel predstavujú náklady na ľudské zdroje, ktorými sú najmä platy, príspevky a dôchodky. Ďalej sú týmito výdavkami aj náklady na správu budov, vybavenie, energiu, komunikácie a informačné technológie. Tieto náklady sú potrebné na fungovanie programov a politík. Siedma kategória teda pokrýva administratívne náklady týchto inštitúcií: Európsky parlament, Európska rada a Rada, Komisia, Súdny dvor Európskej únie, Dvor audítorov, Európsky hospodársky a sociálny výbor, Európsky výbor regiónov, Európsky ombudsman, európsky dozorný úradník pre ochranu údajov, a Európska služba pre vonkajšiu činnosť.¹⁰²

¹⁰² EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *European public administration: Heading 7 of the 2021-2027 MFF*,
<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690547/EPRS_BRI\(2021\)690547_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690547/EPRS_BRI(2021)690547_EN.pdf)>

Graf č. 3: Pridelené rozpočtové prostriedky podľa okruhov (v %)

Zdroj: <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_sk#okruh-1-jednotn-trh-inovcie-anbspdigitlna-ekonomika>

V porovnaní s predchádzajúcim viacročným finančným rámcom na roky 2014-2020 je nový VFR väčší o takmer 200 miliárd EUR. To znamená aj zvýšenie objemu finančných prostriedkov plynúcich do jednotlivých okruhov európskych politík. Okrem zvýšenia celkového objemu finančných prostriedkov, zmenil sa aj počet okruhov zo šesť na sedem. V neposlednom rade je novinkou aj Plán obnovy Európy, ktorý je so svojím nástrojom Next Generation EU naviazaný na súčasný VFR a predstavuje bezprecedentný objem financií, ktoré majú členským štátom slúžiť na obnovu a zmiernenie dopadov krízy koronavírusu.

Tabuľka č. 3: Porovnanie výšky pridelených finančných prostriedkov v rámci jednotlivých výdavkových okruhov pre VFR na roky 2014-2020 a pre VFR na roky 2021-2027 (v %)

Názov okruhu vo VFR na roky 2014-2020	Názov okruhu vo VFR na roky 2021-2027	Zvýšenie finančných prostriedkov (v %)
1a. Konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť	1. Jednotný trh, inovácie a digitálna ekonomika	19%
1b. Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť	2. Súdržnosť, odolnosť a hodnoty	31,3%
2. Udržateľný rast: prírodné zdroje	3. Prírodné zdroje a životné prostredie	7,5%
3. Bezpečnosť a občianstvo	4. Migrácia a riadenie hraníc 5. Bezpečnosť a obrana	159,1%
4. Globálna Európa	6. Susedstvo a svet	88,4%
5. Administratíva	7. Európska verejná správa	33,9%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie a Európskej rady

Okruhy výdavkov na financovanie politík a cieľov Európskej únie sú aj napriek viacerým zmenám veľmi podobné a môžeme medzi nimi nájsť spojitosti. Najväčší nárast finančných prostriedkov môžeme na základe Tabuľky č. 3 pozorovať v prípade okruhov **Migrácia a riadenie hraníc** v spojení s okruhom **Bezpečnosť a obrana**, ktoré spoločne korešpondujú s okruhom **Bezpečnosť a občianstvo** predošlého VFR. Na tieto okruhy je v rámci aktuálneho VFR na roky 2021-2027 vyčlenených spolu 40,6 miliárd EUR, čo predstavuje oproti 15,67 miliardy EUR nárast o viac ako 150%. Tento prudký nárast finančných prostriedkov bol spôsobený nestabilitou v krajinách susediacich s Európskou úniou a s tým spojeným nárastom žiadateľov o azyl. Utečenecká kríza, ktorej EÚ čelila najmä v rokoch 2015-2016 vytvorila tlak na schengenský systém a spoločný európsky azylový systém a odhalil rôzne nedostatky.¹⁰³ S uvedeným súvisí aj pridelenie finančných prostriedkov do Európskeho obranného fondu, ktorý by mal prispieť k vyššej efektívnosti výdavkov na obranu v rámci Únie.¹⁰⁴

Výraznejšie zvýšenie objemu financií môžeme vidieť aj pri okruhu **Susedstvo a svet**, na ktorý je pridelených o 51,9 miliardy EUR viac, ako v predchádzajúcom finančnom rámci.¹⁰⁵ Toto zvýšenie súvisí s viacerými výzvami, ktorým EÚ musela počas poslednej dekády čeliť. Na jednej strane môžeme opäť spomenúť migráciu a situáciu v okolitých krajinách, na strane druhej netreba opomenúť vystúpenie Spojeného kráľovstva, ale aj stále aktuálnejšiu tému zmeny klímy. Európska únia vo svojej pozícii globálneho hráča je nútená neustále prispôbovať svoje priority a ciele aktuálnej situácii, a podľa toho aj pridelovať prostriedky na konkrétne projekty a nástroje.

Vo všeobecnosti je zjavné, že rozdelenie financií v rámci jednotlivých okruhov odzrkadľuje politické a ekonomické smerovanie EÚ. Priority a ciele Únie sú ovplyvňované aktuálnou situáciou nielen na európskom kontinente, ale vo svete. Azda najväčšou výzvou, s ktorou sa EÚ musela v období prípravy aktuálneho VFR vysporiadať, bola pandémia koronavírusu. Tá do veľkej miery ovplyvnila alokáciu zdrojov ako aj prijatie Plánu obnovy, ktorým sa budeme zaoberať v nasledujúcej časti.

¹⁰³ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Migration and border management: Heading 4 of the 2021-2027 MFF*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI\(2021\)690544_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI(2021)690544_EN.pdf)>

¹⁰⁴ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Security and defence: Heading 5 of the 2021-2027 MFF*,

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI\(2021\)690545_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI(2021)690545_EN.pdf)>

¹⁰⁵ EURÓPSKA KOMISIA: *Okruhy: kategórie výdavkov*. <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_sk#okruh-1-jednotn-trh-inovcie-anbspdigitna-ekonomika>

3.3 Next Generation EU (Plán obnovy)

Vypuknutie pandémie koronavírusu, začiatkom roka 2020, nás asi všetkých zastihlo nepripravených. Obrovské ekonomické, ale aj sociálne dôsledky krízy nás sprevádzajú dodnes. Reakcia a potreba podniknutia krokov na riešenie tejto situácie nepostačuje len na národnej úrovni, ale je nevyhnutná aj na úrovni európskej, alebo dokonca celosvetovej. Začiatok pandémie nového koronavírusu odhalil rôzne nedostatky našej spoločnosti, nastolil nám rôzne výzvy, ale ukázal aj možnosti na zlepšenie každodenného fungovania.

Európska únia bola dopadmi pandémie zasiahnutá v niekoľkých smeroch. Či už išlo o obmedzenie slobôd jednotného trhu v dôsledku uzatvárania hraníc národných štátov, alebo o samotné fungovanie eurozóny. To viedlo EÚ k rastúcej potrebe spoločného plánu obnovy na doplnenie vnútroštátnych stimulačných balíkov. Návrh takéhoto plánu predložila Európska komisia v máji 2020, inšpirovaná myšlienkou predloženou francúzskym prezidentom Emanuelom Macronom a nemeckou kancelárkou Angelou Merkelovou ešte o 2 mesiace skôr.¹⁰⁶ Tento návrh bol odpoveďou Komisie na dohode Európskej rady týkajúce sa naliehavej potreby na zriadenie spoločného fondu na obnovu, ktorý by bol primeraný aktuálnym výzvam EÚ a zameraný na sektory a geografické časti Európy, ktoré kríza zasiahla najviac. Podnetom bola tiež požiadavka Európskeho parlamentu z 15. mája 2020, na ambiciózny „ozdravný“ balík v hodnote 2 biliónov EUR spojený s budúcim viacročným finančným rámcom EÚ a teda založený na spoločnom rozpočte.¹⁰⁷ V júli 2020 Európska rada zavŕšila rokovania dosiahnutím dohody o Pláne obnovy spolu so schválením VFR na roky 2021-2027. Celkové množstvo financií v rámci nástroja Next Generation EU (NGEU) vo výške 750 miliárd EUR¹⁰⁸ a jeho relatívne štedré rozdelenie do okrajových a východoeurópskych krajín zostali oproti návrhu Európskej komisie nezmenené.

Aby bolo zabezpečené pokrytie týchto plánovaných finančných prostriedkov, je nevyhnutné prijať opatrenia týkajúce sa príjmovej strany rozpočtu EÚ. Vyžaduje si to dva kľúčové právne predpisy: zmenené a doplnené rozhodnutie o vlastných zdrojoch, ktoré by EÚ umožnilo bezprecedentné úrovne pôžičiek, a nariadenie Rady, ktorým sa zriaďuje európsky nástroj „ozdravenia“, na aktiváciu tejto zvýšenej kapacity pôžičiek. Ten by určil,

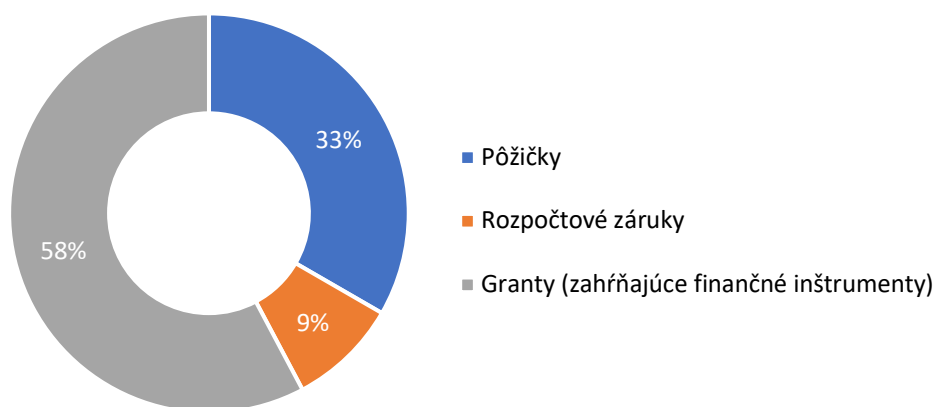
¹⁰⁶ LLOVERAS SOLER, Josep, 2021. *The Next Generation EU: Opportunity and risk*, In: *Notes Internacionals CIDOB*, <https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/notes_internacionals/255/the_next_generation_eu_opportunity_and_risk>

¹⁰⁷ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Next Generation EU: A European instrument to counter the impact of the coronavirus pandemic*, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>

¹⁰⁸ V cenách roku 2018. V bežných cenách je hodnota NGEU 806,9 miliardy EUR.

ako by sa vypožičané zdroje rozdelili na množstvo výdavkových programov a oblastí v rámci rozpočtu EÚ. Komisia okrem toho predstavila návrh na nové vlastné zdroje EÚ, ktoré by pomohli splatiť požičané prostriedky (viď. časť 4.1.1).

Ústredným prvkom NGEU je **Nástroj na obnovu a odolnosť**, ktorý má slúžiť na poskytovanie grantov a pôžičiek na podporu reforiem a investícií v členských štátoch EÚ v celkovej hodnote 723,8 miliardy EUR. Časť prostriedkov z tohoto nástroja, vo výške 338,0 miliárd EUR, bude poskytnutá formou grantov. Zvyšných 385,8 miliardy EUR sa použije na poskytovanie úverov z EÚ jednotlivým členským štátom za výhodných podmienok, ktoré tieto úvery splatia. Finančné prostriedky sú jednotlivým štátom pridelované na základe ich národných plánov obnovy, ktoré musia byť pripravené v spolupráci s Európskou komisiou a v súlade s odsúhlaseným cieľom. Na financovanie balíka, s ktorým sa v podmienkach Európskej únie stretávame po prvý krát, si Komisia v mene EÚ požičiava prostriedky na svetových trhoch, ktoré sa začnú splácať až v roku 2028, s konečnou splatnosťou do roku 2058. Vďaka tomu nie je vytváraný príliš veľký tlak na národné financie členských krajín EÚ a umožňuje im sústrediť sa na obnovu svojich ekonomík.¹⁰⁹

Graf č. 4: Next Generation EU: Rozdelenie zdrojov podľa typu podpory (v %)

Zdroj: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>

Vypracovaný bol samostatný návrh na vytvorenie „ozdravného“ nástroja Európskej únie prostredníctvom nariadenia Rady¹¹⁰ s cieľom umožniť členským štátom požičať si prostriedky. Týmto právnym základom je Článok 122 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,

¹⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION, Directorate-General for Budget: *The EU's 2021-2027 long-term budget and NextGenerationEU: facts and figures*, <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3e77637-a963-11eb-9585-01aa75ed71a1/language-en>>

¹¹⁰ Nariadenie Rady, ktorým sa ustanovuje nástroj Európskej únie na obnovu na podporu obnovy po pandémie COVID-19

ktorého znenie je nasledovné: „1. Bez toho, aby boli dotknuté iné postupy ustanovené v zmluvách, môže Rada na návrh Komisie v duchu solidarity medzi členskými štátmi rozhodnúť o vhodných opatreniach z hľadiska hospodárskej situácie, a to predovšetkým, ak sa vyskytnú vážne ťažkosti v dodávke určitých produktov najmä v oblasti energetiky.

2. Ak členský štát má alebo mu hrozia závažné ťažkosti spôsobené prírodnými katastrofami alebo výnimočnými udalosťami, ktoré sú mimo jeho kontroly, môže Rada za určitých podmienok na návrh Komisie rozhodnúť o poskytnutí finančnej pomoci Únie dotknutému členskému štátu. Predseda Rady informuje o prijatom rozhodnutí Európsky parlament.“¹¹¹ Článok 122 ZFEÚ bol teda použitý v kontexte okamžitej reakcie na krízu koronavírusu na vytvorenie európskeho nástroja dočasnej podpory a zmiernenia rizík spôsobených krízou.

NGEU sa pridáva k národným stimulačným balíkom a má sa minúť medzi rokmi 2021 a 2023, čo je krátke obdobie na taký veľký obnos peňazí. Prideluje sa členským štátom a uprednostňuje tie, ktoré sú pandémiou najviac postihnuté. V porovnaní s predchádzajúcimi skúsenosťami, ide o zatiaľ najväčšie zdroje použité na opatrenia na zmiernenie dopadov krízy.¹¹² Podľa odhadov Európskej komisie by fiškálny stimul vo výške 5,4 % mohol v niektorých krajinách do roku 2024 zvýšiť HDP o viac ako 4%. Okrem toho je fond silne redistributívny hlavne pre okrajové a východoeurópske krajiny. Iba zložka grantov Nástroja na obnovu a odolnosť predstavuje príspevky „bohatých“ európskych krajín vo výške až 2 % svojho ročného HDP. NGEU je veľkou príležitosťou, ale aj veľkou výzvou, nakoľko otestuje schopnosť absorbovať takú masívnu podporu a minúť ju na relevantné projekty.¹¹³

3.3.1 Piliere a nástroje Plánu obnovy

Európska komisia zoskupila výdavkové nástroje, ktoré prispievajú k plneniu cieľov budúcej generácie EÚ, do troch samostatných kategórií so zameraním na verejné investície a reformy; súkromné investície; a skúsenosti získané z krízy. Zároveň sú tieto rozdelené do troch pilierov, v rámci ktorých budú tieto zdroje použité.

¹¹¹ Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej Únie. Úradný vestník EÚ C 202/99, 7.6.2016

¹¹² LLOVERAS SOLER, Josep, 2021. *The Next Generation EU: Opportunity and risk*, In: *Notes Internacionals CIDOB*, <https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/notes_internacionals/255/the_next_generation_eu_opportunity_and_risk>

¹¹³ PILAR MÁZ, Rodríguez: *The EU budget: The New MFF and The Recovery Instrument: Next Generation EU*, <https://www.ieaf.es/images/Publicaciones-FEF/Anuarioeuro2021/10_The_EU_budget.pdf>

Podpora členských štátov pri ich obnove

Tento pilier je určený na podporu investícií, reforiem a spravodlivého prechodu v členských štátoch. Nástroj na obnovu a odolnosť členským štátom poskytuje až 560 miliárd EUR vo forme grantov a pôžičiek zameraných na podporu investícií a reforiem potrebných na udržateľnú obnovu. Každý členský štát sa zároveň môže rozhodnúť, či má záujem použiť prostriedky z Nástroja na obnovu a odolnosť v ktoromkoľvek danom roku. V prípade, ak členský štát má záujem, je povinný Komisii predložiť svoj národný plán obnovy, ktorý musí byť v súlade s prioritami investícií a reforiem a tiež musí byť v súlade s dohodnutými prioritami EÚ, ako je zelená a digitálna transformácia.¹¹⁴

Naštartovanie ekonomiky a pomoc súkromným investíciám

Druhý pilier je venovaný investičným potrebám v súkromnom sektore a poskytuje podporu výlučne vo forme rozpočtových záruk. Hoci je otvorený pre potreby všetkých členských štátov EÚ, zameriava sa najmä na tie, ktoré sú najviac postihnuté krízou a/alebo kde je pomoc na podporu solventnosti obmedzenejšia, s cieľom vyvážiť deformácie na jednotnom trhu, ktoré sa očakávajú od uvoľnenia pravidiel štátnej pomoci.¹¹⁵

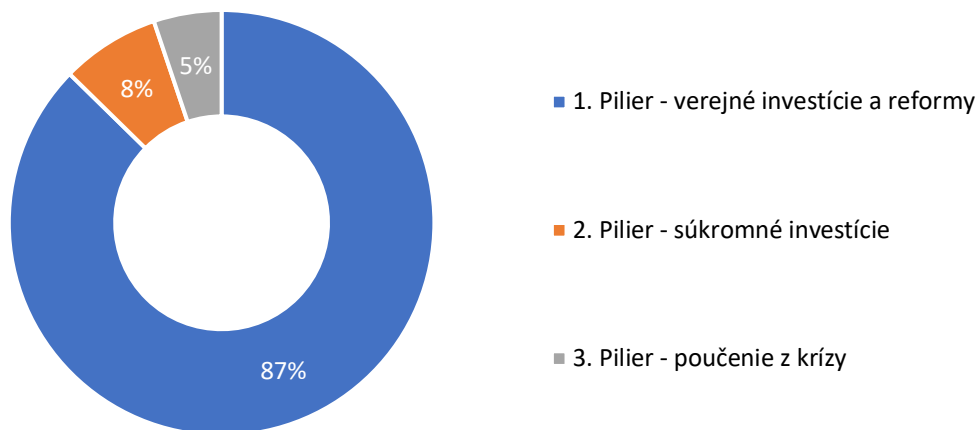
Poučenie sa z krízy

Posledný pilier sa snaží posilniť schopnosť EÚ a členských štátov reagovať na budúce krízy na vnútornej aj globálnej úrovni. Na tento účel Next Generation EU zvýšila zdroje dostupné v rozpočte EÚ na budovanie pripravenosti na zdravotné krízy, uskutočňovanie výskumu a inovácií v oblasti zdravia, vytváranie základných zásob na úrovni EÚ, aby bolo možné reagovať na závažné núdzové situácie, a podporovanie medzinárodných partnerov.¹¹⁶

¹¹⁴ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Next Generation EU: A European instrument to counter the impact of the coronavirus pandemic*. <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>

¹¹⁵ PILAR MÁŠ, Rodríguez: *The EU budget: The New MFF and The Recovery Instrument: Next Generation EU*. <https://www.ieaf.es/images/Publicaciones-FEF/Anuarioeuro2021/10_The_EU_budget.pdf>

¹¹⁶ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *Next Generation EU: A European instrument to counter the impact of the coronavirus pandemic [online]*, 2020 [cit. 2022-02-18], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>

Graf č. 5: Next Generation EU: Rozdelenie zdrojov podľa výdavkového piliera (v %)

Zdroj: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>

Plán obnovy pre Európu, spolu so svojím nástrojom na obnovu a odolnosť predstavuje súbor opatrení nie len na stimuláciu obnovy európskych ekonomík založených na existujúcich priemyselných štruktúrach, ale má za úlohu transformovať ekonomiky EÚ a jej členských štátov, aby boli digitálnejšie, čistejšie, cirkulárnejšie a reflektovali jej klimatické ciele. Tým sa tento plán líši od bežných stimulačných balíkov, ktoré sa zameriavajú na konkrétne opatrenia najdôležitejšie v danom krízovom období. Program s príliš vysokými ambíciami a množstvom cieľov, z ktorých mnohé nesúvisia ani s krízou pandémie COVID-19, ani s klimatickými cieľmi Únie, sa javí ako riskantný. Skutočnosť, že niektoré z cieľov môžu byť dokonca navzájom v rozpore, zvyšuje riziká jeho úspechu.¹¹⁷

Základným nástrojom na dosiahnutie úspešnej obnovy po akejkoľvek kríze sú účinné opatrenia a podporný legislatívny rámec – reformy. Čím ambicióznejší je cieľ, ktorý sa snažíme dosiahnuť, tým väčšie reformy je potrebné prijať. Členské štáty EÚ musia na čerpanie prostriedkov z NGEU, či prostredníctvom grantov, alebo pôžičiek, vypracovať vlastné, národné plány obnovy, v ktorých zohľadnia európske priority a ciele. „Členské štáty musia urobiť rozumný výber medzi rôznymi potenciálnymi projektmi. Mali by sa samozrejme postarať o to, aby vyradili projekty s nízkou mierou uskutočniteľnosti, ako sú napríklad projekty so známymi problémami s realizáciou, projekty s nízkym vplyvom na HDP a pracovné miesta, a projekty, ktoré nie sú udržateľné.“¹¹⁸

¹¹⁷ FERRER, J.N.: *Avoiding the Main Risks in the Recovery Plans of Member States. Recovery and Resilience Reflection Paper.* <<https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/03/Recovery-and-Resilience-Reflection-Paper-No1.pdf>>

¹¹⁸ LOPRIÒRE, M. - VLACHODIMITROPOULOU, M.: *Recovery and Resilience Plans for the Next Generation EU: a unique opportunity that must be taken quickly, and carefully.* In: EIPA

Niektoré členské štáty však nie sú schopné prísť s adekvátnymi reformami a absorbovať taký obrovský objem finančných prostriedkov. Ako príklad môžeme uviesť prípad Slovenska. Slovenský plán obnovy sa zameriava na päť kľúčových oblastí, v ktorých sú plánované reformy pre vybudovanie „lepšieho Slovenska“ – Kvalitné vzdelávanie; Efektívna verejná správa a digitalizácia; Veda, výskum, inovácie; Zelená ekonomika; Lepšie zdravie. Ak sa však pozrieme na jednotlivé reformy, ktoré Slovenská republika plánuje uskutočniť, alebo už uskutočnila, môžeme spozorovať veľa prípadov reforiem, ktoré nemajú vplyv na obnovu krajiny po pandémie koronavírusu. Takýmito reformami je napríklad zmena mapy súdnictva, reforma systému riadenia vysokých škôl, či reformy zamerané na boj proti korupcii a zefektívnenia finančného vyšetovania.¹¹⁹ Navyše takéto reformy často predstavujú iba legislatívnu úpravu, ktorá je v podmienkach Slovenskej republiky v rukách poslancov Národnej rady. Práve oni by mali takéto novelizácie zákonov prijímať. Čerpanie požičaných prostriedkov z nástroja Next Generation EU na reformy, ktoré nesúvisia s obnovou a naštartovaním ekonomiky, môžeme považovať za zbytočné a neefektívne.

Paper. <https://www.eipa.eu/wp-content/uploads/2021/10/EIPA_Paper_Recovery-and-Resilience-Plans-for-the-Next-Generation-EU_Digital.pdf>

¹¹⁹ *PLÁN OBNOVY: Semafor - priebežný stav implementácie.*
<<https://www.planobnovy.sk/realizacia/semafor/>>

4 Nedostatky a problémy rozpočtu EÚ

V predchádzajúcich častiach sme sa venovali analýze rozpočtu EÚ vo všeobecnosti, jeho vývoju a štruktúre. Opísali sme spôsob prijímania ročného rozpočtu, ako aj charakteristiku viacročného finančného rámca, ktorý predstavuje určitú finančnú perspektívu/plán EÚ na financovanie jej politík v sedem ročnom období. Analýza zdrojov rozpočtu Únie, ako aj jej jednotlivých výdavkových kategórií, nám poskytuje ucelený pohľad na aktuálny VFR na roky 2021-2027. V nasledujúcich častiach práce by sme sa preto chceli venovať problematike rozpočtovej bilancie ako aj nerovnováhe medzi platbami do rozpočtu EÚ, a na to nadväzujúcimi výdavkami EÚ, v konkrétnych krajinách.

Rozpočet EÚ, ako sme už spomínali v predchádzajúcom texte, je nadnárodným rozpočtom, ktorý je na strane príjmov tvorený príspevkami členských štátov, vlastnými zdrojmi Únie. Zdroje príjmov rozdeľujeme do niekoľkých kategórií. Ich najväčšiu časť tvoria vlastné zdroje Únie, ktoré za rok 2022 tvoria viac ako 80% celkových príjmov (viď. Tabuľka č. 2). Na strane výdavkov je rozpočet EÚ tvorený politikami a programami Únie, ktoré sú rozdelené do jednotlivých „skupín“ (kategórií) výdavkov. Viacročný finančný rámec určuje nielen politické priority a smerovanie Únie, ale stanovuje aj limity (stropy) na celkové záväzky a platby v jednotlivých ročných rozpočtoch EÚ. V každom ročnom ročne sa stanovujú príjmy a výdavky pre daný kalendárny rok, ktoré musia dodržiavať stropy určené vo VFR. Zároveň, musia byť príjmy a výdavky Únie vždy v rovnováhe.¹²⁰

V ďalšej časti sa budeme zaoberať prevažne príjmovou stranou rozpočtu Európskej únie a to hlavne jej zdrojmi, nakoľko tie predstavujú prostriedky členských štátov, ktoré ich odvádzajú do rozpočtu EÚ. Na základe našich predchádzajúcich zistení môžeme príjmy do rozpočtu EÚ rozdeliť do troch pilierov – tradičné vlastné zdroje, vlastné zdroje a ostatné zdroje. Najväčšia časť príjmov Únie je tvorená z vlastného zdroja založeného na HND. Práve tento zdroj bude kľúčový k pochopeniu rozdielov medzi jednotlivými členskými štátmi.

4.1 Čistí prispievatelia a čistí príjemcovia

Rozdiel medzi finančnými prostriedkami, ktoré jednotlivé členské štáty odvádzajú do rozpočtu EÚ a medzi prostriedkami, ktoré z rozpočtu dostávajú naspäť na financovanie rôznych politík a programov, označujeme ako rozpočtové saldo. Na základe tejto bilancie

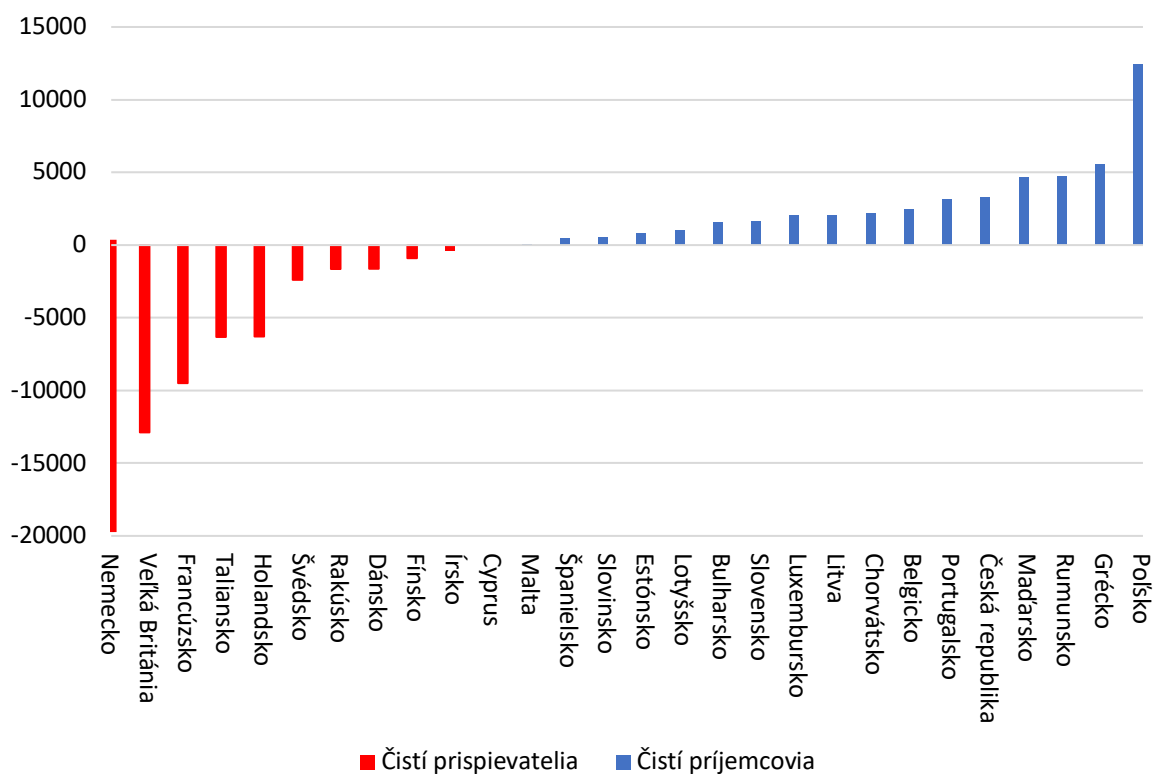
¹²⁰ EURÓPSKA RADA: Rozpočet EÚ. <<https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/the-eu-budget/>>

môžeme členské štáty EÚ rozdeliť na tzv. čistých prispievateľov a čistých príjemcov. Napriek ťažkostiam pri kvantifikácii celkových vplyvov rozpočtu EÚ na národné rozpočty členských štátov, krajiny, ktoré platia najväčšie čisté príspevky, sa snažili svoje príspevky znížiť. Výsledkom tohto úsilia bolo vybudovanie ad-hoc, komplexného, netransparentného a regresívneho systému korekčných mechanizmov, ktoré sa prvý krát objavili v roku 1984.¹²¹ Ako sme už spomínali v predošlej časti tejto práce, v súčasnosti 5 krajín požíva úľavy v podobe zníženia národných príspevkov do rozpočtu EÚ - Rakúsko, Dánsko, Nemecko, Holandsko a Švédsko.

Európska komisia pravidelne uverejňuje prehľad prevádzkových rozpočtových bilancií členských štátov Únie, ktorý jasne poukazuje na krajiny, ktoré sú čistými prispievateľmi/čistými príjemcami. V priebehu predchádzajúceho finančného rámca pre roky 2014-2020, v priemere 10 členských štátov prispievalo do rozpočtu EÚ viac, ako z neho dostávalo. Najvyššie príspevky do spoločného rozpočtu malo tradične Nemecko, za ktorým nasledovalo Švédsko a Holandsko. Ako je už zrejmé, väčšina štátov EÚ (18) sú čistými príjemcami, ktorí sú „sponzorovaní“ z úniového rozpočtu. Celkovo najvyššie príjmy z rozpočtu sú pridelované Poľsku. Na základe spomenutého môžeme skonštatovať, že existuje veľmi silné prepojenie medzi výškou príspevkov jednotlivých členských štátov a ich ekonomickou silou. Dôležité je tiež neopomenúť redistributívny charakter rozpočtu EÚ, ktorý je založený na princípe solidarity medzi európskymi krajinami.¹²² Na druhú stranu, medzi čistými príjemcami sa nachádzajú aj krajiny, ktoré môžeme zaradiť medzi „bohaté“ a aj napriek tomu dostávajú vyšší objem finančných prostriedkov, ako niektoré ekonomicky slabšie krajiny. Príkladom na takéto štáty sú Luxembursko a Belgicko, ktoré sú aj napriek svojmu vysokému HND čistými príjemcami prostriedkov z rozpočtu. Sú teda prostriedky z rozpočtu EÚ rozdeľované spravodlivo a naozaj v súlade s princípom solidarity? Akým spôsobom by bolo možné tento systém zefektívniť a zobjektívniť?

¹²¹ DARVAS, Zsolt: *A New look at Net Balances in the European Union's Next Multiannual Budget*. <<https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2019/12/WP-ZSOLT-FINAL.pdf>>

¹²² DEUTSCHE BUNDESBANK: *The EU budget and its financing: looking back and ahead*. <<https://www.bundesbank.de/resource/blob/831226/a569592c0a71b7c5c2494f6acace6a75/mL/2020-04-eu-haushalt-finanzierung-data.pdf>>

Graf č. 6: Čistí prispievatelia a čistí príjemcovia za rok 2020 (v miliónoch EUR)
 Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie

Diskusie ohľadom výšky príspevkov jednotlivých členských štátov a spravodlivosti pridelovania finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ prebiehajú neustále. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli pre analýzu platieb a výdavkov 3 najväčších čistých prispievateľov a 3 najväčších čistých prijímateľov z/do rozpočtu EÚ. Na základe údajov vyplývajúcich z Grafu č. 6 môžeme konštatovať, že najväčšími čistými prispievateľmi do rozpočtu EÚ za rok 2020 boli – Nemecko, Francúzsko a Taliansko¹²³. Naopak čistými príjemcami prostriedkov z rozpočtu EÚ za rok 2020 boli – Rumunsko, Grécko a Poľsko. Tabuľka č. 3 nám poskytuje prehľad súhrnných príjmov a výdavkov rozpočtu EÚ za obdobia VFR pre roky 2007-2013 a 2014-2020. Na základe tejto tabuľky môžeme pozorovať nepomer medzi výdavkami a príjmami pozorovaných členských štátov.

¹²³ Nakoľko Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska od 31. januára 2020 nie je súčasťou Európskej Únie, nebudeme ho v tomto prípade brať do úvahy.

Tabuľka č. 4: Príspevky a príjmy z/do rozpočtu EÚ vybraných členských štátov za obdobie rokov 2007-2013, 2014-2020 (v miliónoch EUR)

Čistí prispievatelia				
	Príspevky do rozpočtu EÚ (2007-2013)	Príjmy z rozpočtu EÚ (2007-2013)	Príspevky do rozpočtu EÚ (2014-2020)	Príjmy z rozpočtu EÚ (2014-2020)
Nemecko	166 924,90	84 650,30	197 491,00	80 304,20
Francúzsko	138 892,80	94 647,90	151 999,80	98 698,30
Taliansko	109 708,70	73 588,60	114 276,50	78 021,50
Čistí príjemcovia				
	Príspevky do rozpočtu EÚ (2007-2013)	Príjmy z rozpočtu EÚ (2007-2013)	Príspevky do rozpočtu EÚ (2014-2020)	Príjmy z rozpočtu EÚ (2014-2020)
Poľsko	24 774,90	82 856,70	31 640,40	104 159,70
Grécko	15 696,60	48 230,20	11 710,30	41 827,00
Rumunsko	8 949,70	21 202,80	11 832,90	41 559,60

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Európskej komisie

Ako je možné vidieť v Tabuľke č. 3, Nemecko je najväčším čistým prispievateľom. Jedným z dôvodov vysokých príspevkov, nielen Nemecka, ale aj Francúzska, Talianska a Španielska, je rozdelenie finančnej záťaže, ktorá bola spôsobená zníženými príspevkami Spojeného kráľovstva do rozpočtu Európskej Únie. Reakciou na britský rabat bolo priznanie úľav aj pre Nemecko a neskôr aj pre iné krajiny EÚ. Aj napriek tomu, že Nemecku bola priznaná úľava v podobe zníženia ročného príspevku založeného na HND, stále je najväčším prispievateľom do rozpočtu Únie. Európska komisia sa snažila o zrušenie netransparentného systému korekčných mechanizmov s cieľom previesť všetky korekcie na príjmovej strane rozpočtu na transparentné paušálne platby členských štátov, kým národné príspevky založené na HND nedosiahnu primeranú úroveň porovnateľnú s ostatnými členskými štátmi, ktoré nemajú prospech zo zľavy. Aj vďaka nesúhlasu Nemeckej spolkovej republiky, tieto ostávajú v platnosti aj počas trvania súčasného VFR.¹²⁴ Hlavným dôvodom pre zachovanie výhod v podobe korekčných mechanizmov pre najväčších prispievateľov bolo vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ. Odchodom členského štátu vznikla v rozpočte EÚ medzera, ktorú bolo potrebné vyplniť finančnými prostriedkami z iných členských štátov. To by znamenalo výrazné zvýšenie príspevkov nielen Nemecka, ale aj ostatných čistých prispievateľov. Výška ročného zníženia príspevkov založených na HND Nemecka,

¹²⁴ BECKER, Peter: *A New Budget for the EU: Negotiations on the Multiannual Financial Framework 2021–2027*. <https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2019RP11_bkr.pdf>

predstavuje sumu vo výške 3,67 miliardy EUR¹²⁵. Napriek tejto úľave však Nemecko naďalej ostáva čistým prispievateľom do spoločného rozpočtu. Za obdobie predchádzajúceho VFR na roky 2014-2020, Nemecko prijalo z rozpočtu prostriedky predstavujúce iba 40% z výšky jeho celkových príspevkov do úniového rozpočtu (viď. Tabuľka č. 3).

Medzi výškou príspevkov a ekonomickou silou európskych krajín je silná spojitosť. Nemecko je bezpochyby európskym, nie len politickým, ale aj ekonomickým lídrom. Pre porovnanie by sme však ako ďalší príklad čistého prispievateľa chceli uviesť Taliansko. Aj napriek viacerým ekonomickým problémom, ktorým Taliansko čelí, ako napríklad vysoký verejný dlh, dlhodobo sa udržiava na popredných priečkach najväčších prispievateľov do rozpočtu EÚ. Ako je však možné, že krajina čeliaca ekonomickým problémom, označovaná za príťaž pre Európsku úniu, prispieva do rozpočtu sumu takmer 1,5-krát vyššiu ako sú prostriedky, ktoré z neho dostáva naspäť? Odpoveďou na túto otázku bude výška hrubého národného dôchodku. Ten predstavuje vyjadrenie celkovej sumy peňazí, ktorú zarobia obyvatelia a podniky v danej krajine a používa sa na meranie a sledovanie bohatstva národa z roka na rok. Podľa údajov Európskej komisie, HND Talianska bolo v roku 2020 4. najvyššie v rámci EÚ.¹²⁶ Keďže väčšinu vlastných zdrojov Únie tvorí práve zdroj založený na HND a Taliansko nemá žiadne úľavy v podobe rabatov (ako je to napríklad v prípade Nemecka), je teda pochopiteľné, že prispieva do rozpočtu vysokými čiastkami.

Druhou skupinou krajín sú čisti príjemcovia prostriedkov z úniového rozpočtu. Najväčšími príjemcami sú Poľsko, Grécko a Rumunsko. Dlhodobo najviac finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ prúdi do Poľska. Ako sme už spomínali, toto je zapríčinené predovšetkým tým, že všetky členské štáty prispievajú do spoločného rozpočtu rovnakým percentuálnym podielom zo svojho HND. Bohatšie krajiny teda nevyhnutne prispievajú viac, ako krajiny, ktorých bohatstvo (národný dôchodok) je porovnateľne nižší. Ďalším dôvodom sú aj priority Únie, ktoré sú určené na financovanie vyrovnávania rozdielov medzi jednotlivými krajinami a regiónmi, ako aj ekonomická a sociálna súdržnosť. Vďaka tomu veľká časť prostriedkov z rozpočtu putuje práve do chudobnejších krajín a menej rozvinutých regiónov.

¹²⁵ EURÓPSKA KOMISIA: Rabaty: korekčné mechanizmy, <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/rebates_sk>

¹²⁶ EUROPEAN COMMISSION: EU spending and revenue. <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/2021-06-09_spending_and_revenue.xlsx>

Medzi čistých prispievateľov však patria aj krajiny, ktoré sú jednými z najbohatších v celej Európskej únii. V predošlom texte sme už spomínali, že takými kontroverznými krajinami sú hlavne Luxembursko a Belgicko. Obe tieto krajiny sú sídlom európskych inštitúcií (napríklad Európska komisia, Európsky parlament, Európsky súd, ai.), vďaka čomu dostávajú vysoký podiel financií z rozpočtu EÚ na pokrytie ich administratívnych výdavkov.¹²⁷

4.2 Čerpanie prostriedkov z rozpočtu EÚ

Dôležitým ukazovateľom nadväzujúcim na výšku príjmov jednotlivých členských štátov z rozpočtu EÚ, je ich schopnosť čerpania týchto prostriedkov a ich využitie na financovanie vhodných projektov a priorít EÚ. Aj v súvislosti s Plánom obnovy, ktorým sme sa zaoberali v súvislosti s novým VFR na obdobie rokov 2021-2027, je dôležité spomenúť nízku mieru čerpania kohéznych fondov EÚ. Šesť mesiacov pred koncom rozpočtového obdobia 2014-2020 bolo vyčerpaných iba 47 % európskych štrukturálnych a investičných fondov. Toto je spôsobené aj pravidlom n+3, vďaka ktorému sú členské štáty EÚ oprávnené čerpať finančné prostriedky z predchádzajúceho VFR ešte 3 roky po jeho skončení. Za obdobie predchádzajúceho VFR na roky 2007-2013 sa vyčerpalo až 97% celkových finančných prostriedkov, čo sa však dosiahlo až v roku 2017.¹²⁸

Tabuľka č. 5: Pridelené a nedočerpané finančné prostriedky pre členské štáty EÚ v programovacom období 2014 – 2020 (v EUR)

Členský štát	Pridelené prostriedky na programovacie obdobie 2014 – 2020 (vrátane národných príspevkov)	Nedocherpané prostriedky z programovacieho obdobia 2014 – 2020 (vrátane národných príspevkov)
Poľsko	104 938 990 398	47 567 780 997
Taliansko	72 422 920 998	35 620 715 972
Španielsko	56 548 421 495	32 511 039 309
Francúzsko	46 477 379 617	16 188 754 411
Nemecko	45 661 640 900	42 893 103 601
Rumunsko	36 770 083 659	18 951 977 682

¹²⁷ BBC: EU budget: Who pays most in and who gets most back? <<https://www.bbc.com/news/uk-politics-48256318>>

¹²⁸ CARRIÓN ÁLVAREZ, Miguel: What the absorption of structural funds says about the EU recovery plan. In: Funcas Europe. <<https://www.funcas.es/articulos/what-the-absorption-of-structural-funds-says-about-the-eu-recovery-plan/>>

Portugalsko	33 210 736 800	12 638 976 628
Česko	32 282 434 080	13 842 491 678
Maďarsko	29 758 944 242	12 642 233 732
Grécko	26 264 624 416	11 262 864 381
Spojené kráľovstvo	26 171 567 873	11 584 360 863
Slovensko	19 133 748 058	10 541 704 698
Chorvátsko	12 645 636 148	6 479 261 788
Bulharsko	11 767 496 022	5 585 568 560
Rakúsko	11 051 407 523	3 091 254 545
Fínsko	10 528 800 890	3 586 874 981
Litva	10 267 093 477	3 918 461 210
Švédsko	8 296 659 752	3 149 433 988
Lotyšsko	6 908 092 360	2 700 737 923
Írsko	6 140 079 189	1 452 918 042
Belgicko	6 082 557 213	3 039 251 061
Estónsko	5 773 529 917	2 189 790 707
Slovinsko	4 953 239 700	2 135 742 076
Holandsko	4 796 493 422	2 316 042 529
Dánsko	2 781 773 539	2 664 071 687
Cyprus	1 169 775 639	515 442 528
Malta	1 021 361 964	434 399 727
Luxembursko	524 825 839	186 959 119

Zdroj: HARAĽOVÁ, Lubica - BACULÁKOVÁ, Kristína. Potrebujú členské štáty EÚ finančné prostriedky z Plánu obnovy? In: Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2021.

Dôvodom nedočerpania prostriedkov rozpočtu EÚ za obdobie rokov 2014-2020 je aj oneskorené prijatie všeobecného nariadenia, legislatívneho rámca pre európske štrukturálne fondy, ktoré spôsobilo aj oneskorenie prijatia a schválenia národných operačných programov. Ďalším z dôvodov, prečo členské štáty oneskorene čerpajú európske prostriedky je aj fakt, že na začiatku nového rozpočtového obdobia, nového VFR, sa ešte stále

dočerpávajú prostriedky z predchádzajúcich rokov. Toto prekryvanie znižuje naliehavosť plnenia nového rozpočtu.¹²⁹

Na základe údajov uvedených v Tabuľke č. 5, vieme, že celkovo sa do mája 2021 členským štátom podarilo vyčerpať iba 48% poskytnutých finančných prostriedkov. Pre porovnanie, členskými štátmi, ktoré z VFR na obdobie rokov 2014-2020 vyčerpali najmenej sú Španielsko a Slovensko. Obe krajiny vyčerpali menej ako 45% pridelených prostriedkov. Spolu s novým VFR na roky 2021-2027 bol totiž spustený aj Plán obnovy pre Európu spolu s jeho nástrojom s názvom Next Generation EU. Ten predstavuje súbor finančných prostriedkov nad rámec prostriedkov VFR, ktoré si Únia požičiava na finančných trhoch, a ktoré teda bude potrebné splatiť do roku 2058. Cieľom európskeho Plánu obnovy je podporiť obnovu, oživenie Európy po kríze spôsobenej pandémiou koronavírusu a dosiahnuť zelenšiu, digitálnejšiu a odolnejšiu Európsku úniu. Pandémia a uvalené nepodstatné cestovné opatrenia na obmedzenie šírenia vírusu mali ničivé účinky na pracovné miesta, spoločnosť a globálnu ekonomiku. Uprednostňovaním obnovy, núdzovej pomoci, výdavkov do verejného zdravotníctva a investícií do výskumu a inovácií sa EÚ snaží prebudovať hospodárstvo a vnútorný trh na stav pred pandémiou COVID-19, ako aj vybudovať odolnosť do budúcnosti.¹³⁰ Plán obnovy a jeho nástroj NGEU má teda úlohu stabilizovať ekonomiky európskych krajín, ktoré sa zažívajú jednu z najväznejších recesií vo svojej histórii. Otázne však je, či tento nástroj naozaj splní účel, za ktorým bol vytvorený. Vďaka už spomínanému pravidlu n+3 a s ním spojenej nízkej schopnosti absorpcie spoločných finančných prostriedkov Únie, sa odborníci domnievajú, že sa prostriedky z ozdravného fondu nezačnú čerpať pred tým, ako sa vrchol krízy skončí.¹³¹

Má teda zmysel požičiavať si v mene Európskej únie na finančných trhoch ďalšie prostriedky, keď niektoré štáty nie sú schopné absorbovať a efektívne vyčerpať ani už pridelené peniaze z predchádzajúceho obdobia? Pre porovnanie by sme chceli uviesť aktuálnejšie údaje Európskej komisie, na základe ktorých k 1. aprílu 2022 Španielsko z prostriedkov VFR na roky 2014-2020 vyčerpalo iba 51% pridelených financií, zatiaľ čo Slovensku sa

¹²⁹ CARRIÓN ÁLVAREZ, Miguel: *What the absorption of structural funds says about the EU recovery plan*. In: *Funcas Europe*. <<https://www.funcas.es/articulos/what-the-absorption-of-structural-funds-says-about-the-eu-recovery-plan/>>

¹³⁰ ECHEBARRIA FERNÁNDEZ, Jonatan: *A Critical Analysis on the European Union's Measures to Overcome the Economic Impact of the COVID-19 Pandemic*, In: *European Papers*. <https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2020_1_046_Jonatan_Echebarria_Fernandez_00437.pdf>

¹³¹ BEGG, Iain: *One Instrument, Many Goals: Some Delicate Challenges Facing the EU's Recovery Fund*. In: *Cesifo Forum*. <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>

podarilo zvýšiť čerpanie na aktuálnych 56%.¹³² Za takmer rok, ktorý prešiel medzi spomínanými údajmi, sa teda ani Španielsko a ani Slovensko s čerpaním veľmi nepolepšili, čo iba potvrdzuje našu domnienku týkajúcu sa opodstatnenosti rozsahu NGEU.

Kľúčovou črtou NGEU je jeho redistributívny charakter. Všetky členské štáty sa budú podieľať na splácaní dlhu EÚ, ktorý sa začne splácať v roku 2028 a ukončí sa najneskôr v roku 2058. Zavedenie fondu preto možno vnímať ako formu solidarity medzi členskými štátmi. Pri pridelovaní prostriedkov jednotlivým európskym krajinám bolo prijaté politické rozhodnutie, že 30% prostriedkov sa rozdelí podľa poklesu HDP danej krajiny, pričom 70% prostriedkov sa riadi inými kritériami, najmä úrovňou príjmu na obyvateľa. Z toho vyplýva, že pokiaľ ide o prerozdelenie účinky, NGEU v skutočnosti nie je reakciou na koronavírusový šok a pomocou pre krajiny najviac postihnuté krízou, ale skôr rozšírením kohéznych politík EÚ, ktoré prerozdeľujú prostriedky v prospech chudobnejších krajín EÚ.¹³³

4.3 Možnosti čerpania prostriedkov z VFR a Plánu obnovy

V súvislosti s Plánom obnovy je veľmi dôležité nezabudnúť na fakt, že finančné prostriedky, ktoré sú v ňom zahrnuté predstavujú pôžičky, ktoré v mene EÚ požičiava Európska komisia na finančných trhoch. Zmluva o fungovaní Európskej únie nepredpokladá, že by sa verejné výdavky na úrovni EÚ financovali dlhmi. V článku 310 ods. 4 ZFEÚ sa uvádza: „S cieľom dodržať rozpočtovú disciplínu neprijme Únia žiadne akty, ktoré by mohli mať významný dosah na rozpočet, bez toho, aby poskytla záruku, že výdavky vyplývajúce z týchto aktov je možné financovať v medziach vlastných zdrojov Únie a v súlade s viacročným finančným rámcom [...]“.“¹³⁴ Zatiaľ čo v minulosti sa na financovanie európskych projektov používali rôzne formy dlhového financovania, rozsah dlhu vynaloženého na financovanie Plánu obnovy je pre EÚ novinkou. Členské štáty sa dohodli, že dlhové financovanie v kontexte nástroja NGEU je ojedinelou udalosťou a dlh bude splatený v stanovenej lehote, ako je uvedené vyššie. Kritici však tvrdia, že súhlasom so vznikom obrovského množstva spoločného dlhu EÚ urobila krok smerom k dlhovému

¹³² EUROPEAN COMMISSION: *European Structural and Investment Funds 2014-2020: Total EU payments by Country (daily update)*. <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>>

¹³³ FUEST, Clemens: *The EU's Big Pandemic Deal: Will It Be a Success?* In: *Cesifo Forum*. <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>

¹³⁴ *Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej Únie*. Úradný vestník EÚ C 202/99, 7.6.2016

financovaniu svojich výdavkov, čo je nezvratné a predstavuje hrozbu pre solídne verejné financie v Európe.¹³⁵

Keďže financovanie obnovy Európy po pandémie COVID-19 je najmä prostredníctvom dlhu, ktorý budú členské štáty splácať až do roku 2058, a vzhľadom k faktu, že k čerpaniu prostriedkov z neho nedôjde skôr, ako kríza vyvrcholí, je na mieste otázka, či Európa naozaj potrebuje takýto veľký balík financií. Ďalším faktorom, ktorý pôsobí v neprospech a neopodstatnenosť Plánu obnovy je jeho zameranie na „zelenú obnovu“. Všetky členské štáty musia vypracovať vlastné národné plány obnovy, v rámci ktorých bude musieť byť minimálne 37% použitých prostriedkov vyčlenených na opatrenia v oblasti klímy a životného prostredia, a až 20% prostriedkov na digitálne investície a reformy. To znamená, že viac ako polovica peňazí určených na obnovu EÚ po kríze, musí byť využitých na opatrenia a reformy s environmentálnymi a inými cieľmi, ktoré priamo nesúvisia s dopadmi pandémie koronavírusu na našu spoločnosť.¹³⁶

Môžu vládne opatrenia smerujúce k udržateľnejšej a zelenej Európe dosiahnuť želaný efekt a pomôcť odvetviam, ktoré boli najviac zasiahnuté krízou? Jedným z najviac postihnutých odvetví bol, aj vďaka obmedzeniu pohybu medzi jednotlivými štátmi, cestovný ruch a odvetvia v oblasti gastronómie. Rozhodnutie, či cestovné kancelárie, hotely, či reštaurácie vytvoria nové pracovné miesta a príležitosti, je výlučne podnikateľským rozhodnutím. Nie je úplne jednoznačné, akým spôsobom by vládna intervencia mohla zmeniť takéto rozhodnutie. Je veľmi pravdepodobné, že aj napriek odzneniu krízy, bude trvalo menej služobných ciest, nakoľko sa pracovné stretnutia budú môcť naďalej konať online. Aj vzhľadom k tomu by sme videli opodstatnenosť v podpore vytvárania nových pracovných miest v oblastiach, na ktoré majú verejné financie väčší dopad.

¹³⁵ FUEST, Clemens: *The EU's Big Pandemic Deal: Will It Be a Success? In: Cesifo Forum.* <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>

¹³⁶ BEGG, Iain: *One Instrument, Many Goals: Some Delicate Challenges Facing the EU's Recovery Fund. In: Cesifo Forum.* <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>

Záver

Finančný plán, ktorý nazývame jednoducho rozpočtom nám predstavuje ucelený prehľadom o plánovaných príjmoch a výdavkoch na dané obdobie, ktoré je v prípade národných rozpočtov zvyčajne ročné. Okrem ročného rozpočtu sa v podmienkach Európskej únie stretávame aj s dlhodobým rozpočtom, tzv. viacročným finančným rámcom. Tieto dlhodobé rozpočty, finančné rámce, alebo finančné perspektívy, sa v EÚ začali vytvárať od roku 1988, spočiatku na obdobie 5 rokov, neskôr na 7 rokov. Aktuálny viacročný finančný rámec je platný na obdobie rokov 2021-2027 a je charakteristický pre obdobie, počas ktorého bol európskymi inštitúciami pripravovaný a schvaľovaný.

Vypuknutie pandémie koronavírusu a s ním spojenej krízy zastihlo svet nepripravený. Na pomoc členským štátom EÚ bol vytvorený cieľavedomý návrh plánu, ktorý by mal európskym krajinám pomôcť obnoviť a naštartovať svoje ekonomiky, a pomôcť vytvoriť EÚ, ktorá bude odolnejšia voči podobným externalitám, zelenšia a v neposlednom rade aj digitálnejšia. Nástrojom tohoto Plánu obnovy je tzv. Next Generation EU, ktorý je naviazaný na viacročný finančný rámec a predstavuje dodatočné finančné prostriedky vo výške až 806,9 miliárd EUR. Financie z Next Generation EU Európska únia získava požičovaním na finančných trhoch a členským štátom môžu byť poskytované vo forme grantov alebo pôžičiek na základe ich vlastných, vypracovaných, národných plánov obnovy.

Spolu s predstavením nového viacročného finančného rámca, Európska komisia predstavila aj „novú generáciu“ vlastných zdrojov Únie, ktoré odzrkadľujú jej priority a ciele. Zavádzaním nových zdrojov príjmov na daňovom základe, sa Európska únia snaží vytvoriť nové a skutočné vlastné zdroje, ktoré by mohli znížiť nerovnosti medzi členskými štátmi, ktoré do rozpočtu prispievajú podstatne viac ako ostatné. Zároveň by nové zdroje ako napríklad už zavedená daň z nerecyklovaného plastového odpadu, plánovaný systém obchodovania s emisiami, či zdroj založený na mechanizme kompenzácie uhlíka na hraniciach, mali prispieť k európskemu cieľu znižovania emisií skleníkových plynov, znižovania dopadu klimatických zmien, alebo dosiahnutia uhlíkovej neutrality do roku 2050. Veľmi dôležitou zmenou by bolo aj plánované odstránenie korekčných mechanizmov, ktoré boli zavedené na podnet Spojeného kráľovstva a naďalej ostávajú v platnosti pre päť členských krajín. Ich netransparentnosť, komplikovanosť a nespravodlivosť spôsobuje, že najbohatšie európske krajiny majú úľavy v podobe zníženia výšky ich príspevkov založených na HND do spoločného rozpočtu.

Práve vlastný zdroj založený na HND je z určitého uhla pohľadu najkontroverzným zdrojom príjmov Európskej únie. Keďže prostriedky z tohoto zdroja predstavujú najväčšiu časť financií, vytvára sa napätie medzi čistými prispievateľmi do rozpočtu a čistými príjemcami prostriedkov z rozpočtu. V priemere, až 10 členských štátov prispieva viac, ako dostáva naspäť na financovanie politik Únie. Väčšina štátov je teda skôr „sponzorovaná“ bohatšími krajinami, čo poukazuje na redistributívny charakter rozpočtu Európskej únie a určitý druh solidarity. Priepastný rozdiel medzi prostriedkami, ktoré jednotlivé členské štáty z rozpočtu Európskej únie dostávajú je najlepšie badateľný na príklade Nemecka (najväčšieho čistého prispievateľa) a Poľska (najväčšieho čistého prijímateľa). Podstatne vyššie príjmy Poľska v porovnaní s Nemeckom spočívajú v snahe o vyrovnanie rozdielov medzi krajinami a regiónmi Európskej únie, ekonomickej a sociálnej súdržnosti, ako aj snaha o podporu ich ekonomického rastu. Opodstatnenosť by sme videli v prípade, že by boli finančné prostriedky aj efektívne a včas využívané na financovanie nielen rozvoja danej krajiny (v tomto prípade Poľska), ale aj politik, ktoré sú aktuálnymi prioritami Európskej únie.

Na základe údajov uvádzajúcich pridelených a čerpaných prostriedkov z viacročného finančného rámca na roky 2014-2020 môžeme skonštatovať, že väčšina členských štátov nie je schopná absorbovať objem pridelených finančných prostriedkov ešte v priebehu daného finančného rámca. To spôsobuje oneskorenie v čerpaní prostriedkov v súlade s pravidlom $n+3$. S prihliadnutím na uvedené a fakt, že súčasťou najnovšieho viacročného finančného rámca je aj masívny objem finančných prostriedkov určených na obnovu Európy, domnievame sa, že ide o neopodstatnené zdroje, ktoré budú členské štáty navyše musieť splácať. Prostriedky dostupné vo forme grantov a pôžičiek z Next Generation EU členské štáty podľa nášho názoru nie sú schopné vyčerpať včas a na opatrenia, ktoré by slúžili na skutočné zmiernenie dopadov krízy pandémie koronavírusu.

V neposlednom rade by sme chceli spomenúť aj fakt, že vypracované národné plány obnovy členských štátov často obsahujú návrhy reforiem, alebo novelizácií zákonov, ktoré sú len ťažko prepojené s obnovou ekonomiky po kríze. Ako príklad sme uviedli plán obnovy Slovenskej republiky. Problémom tiež ostáva neskorá reakcia Európskej únie, ktorá posunula začiatok čerpania prostriedkov z plánu obnovy až na obdobie po vyvrcholení krízy, čo opäť len potvrdzuje bezúčelnosť, prípadne až zbytočnosť takéhoto veľkého balíka peňazí, ktoré navyše budeme musieť splácať až do roku 2058.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie

- 1) PISÁR, P. a kol.: 2019. *Financie Európskej únie*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2019. 336 s. ISBN 978-80-557-1607-7.
- 2) FIALA, P., - PITROVÁ, M.: 2009. *Evrópska únie*. 2., doplnené a aktualizované vydanie. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2
- 3) PINTERIČ, U. – PRIJON, L.: 2013. *European Union in 21st century*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2013. 154 s. ISBN 978-80-8105-510-2
- 4) McCORMICK, J.: 2011. *European Union politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2011. 468 s. ISBN 978-0-230-57707-7
- 5) USHERWOOD, S. – PINDER, J.: 2018. *The European Union: A very Short Introduction*. New York: Oxford University Press. 2018. 174 s. ISBN 978-0-19-880885-5
- 6) BELIČKOVÁ, K. a kol.: 2010. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Bratislava: Iura Edition, 2010, 342 s. ISBN 978-80-8078-335-8.
- 7) DEGRON, R.: 2018. *The New European Budgetary Order*. Brussels: Bruylant. 2018. 189 s. ISBN 978-2-8027-6299-7

Elektronické publikácie

- 8) EURÓPSKY PARLAMENT: *História rozpočtu EÚ* [online], 2019 [cit. 2022-01-25], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA\(2019\)636475_SK.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/636475/IPOL_IDA(2019)636475_SK.pdf)>
- 9) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: *History of budgetary powers in the EU. Part I: European Coal and Steel Community 1952-2002* [online], 2015 [cit. 2022-01-25], Dostupné na internete: <<https://epthinktank.eu/2015/04/15/history-of-budgetary-powers-in-the-eu-part-i-european-coal-and-steel-community-1952-2002/>>
- 10) EUROPEAN PARLIAMENT: *A History of Budgetary Powers and Politics in the EU: The Role of the European Parliament* [online], 2015 [cit. 2022-01-25], Dostupné

- na internete:
 <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU\(2015\)538883_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/538883/EPRS_STU(2015)538883_EN.pdf)>
- 11) BACHTLER, J., MENDEZ, C. 2020. Cohesion and the EU's Budget: Is Conditionality Undermining Solidarity? [online], 2020 [cit. 2022-01-25], Dostupné na internete:
 <https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/118926640/Bachtler_Mendez_CUP_2020_Cohesion_and_the_EUs_budget.pdf>
- 12) THE INSTITUTE FOR FISCAL STUDIES: The budget of the European Union: a guide [online], 2016 [cit. 2022-02-03], Dostupné na internete:
 <<https://ifs.org.uk/uploads/publications/bns/BN181.pdf>>
- 13) TYNIEWICKI, Marcin. 2008. General Budget and Budget Law of the European Union [online]. Białystok: Temida 2, 2008 ISBN 987-83-89620-53-8
- 14) KEEP, Matthew. 2021. A guide to the EU budget [online]. The House of Commons Library, Briefing Paper Number 06455, 7.05.2021 [cit. 2022-02-05]. Dostupné na internete:
 <<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06455/SN06455.pdf>>
- 15) PILAR MÁ, Rodríguez: The EU budget: The New MFF and The Recovery Instrument: Next Generation EU [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na:
 <https://www.ieaf.es/images/Publicaciones-FEF/Anuarioeuro2021/10_The_EU_budget.pdf>
- 16) EUROPEAN COMMISSION: EU Budget for the Future: Proposal of the Commission for the Multiannual Financial Framework 2021-2027 [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/071e40d5-8322-11e8-ac6a-01aa75ed71a1>>
- 17) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Single market, innovation and digital: Heading 1 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete:
 <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690541/EPRS_BRI\(2021\)690541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690541/EPRS_BRI(2021)690541_EN.pdf)>
- 18) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Cohesion, resilience and values: Heading 2 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete:

<[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690542/EPRS_BRI\(2021\)690542_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690542/EPRS_BRI(2021)690542_EN.pdf)>

- 19) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Natural resources and environment: Heading 3 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI\(2021\)690543_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690543/EPRS_BRI(2021)690543_EN.pdf)>
- 20) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Migration and border management: Heading 4 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI\(2021\)690544_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690544/EPRS_BRI(2021)690544_EN.pdf)>
- 21) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Security and defence Heading 5 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI\(2021\)690545_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690545/EPRS_BRI(2021)690545_EN.pdf)>
- 22) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Neighbourhood and the world: Heading 6 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690546/EPRS_BRI\(2021\)690546_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690546/EPRS_BRI(2021)690546_EN.pdf)>
- 23) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: European public administration: Heading 7 of the 2021-2027 MFF [online], 2021 [cit. 2022-02-13], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690547/EPRS_BRI\(2021\)690547_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690547/EPRS_BRI(2021)690547_EN.pdf)>
- 24) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: Next Generation EU: A European instrument to counter the impact of the coronavirus pandemic [online], 2020 [cit. 2022-02-18], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI\(2020\)652000_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652000/EPRS_BRI(2020)652000_EN.pdf)>
- 25) EUROPEAN COMMISSION, Directorate-General for Budget: The EU's 2021-2027 long-term budget and NextGenerationEU: facts and figures [online], 2021 [cit. 2022-

- 02-18], Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3e77637-a963-11eb-9585-01aa75ed71a1/language-en>>
- 26) BECKER, Peter: A New Budget for the EU: Negotiations on the Multiannual Financial Framework 2021–2027 [online], [cit. 2022-02-18], Dostupné na internete: <https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2019RP11_bkr.pdf>
- 27) CARRIÓN ÁLVAREZ, Miguel: What the absorption of structural funds says about the EU recovery plan. In: Funcas Europe [online], 2020 [cit. 2022-03-23], Dostupné na internete: <<https://www.funcas.es/articulos/what-the-absorption-of-structural-funds-says-about-the-eu-recovery-plan/>>
- 28) FERRER, J.N.: Avoiding the Main Risks In The Recovery Plans of Member States. In: Recovery and Resilience Reflection Papers 2021 [online]. 2021, CEPS No. 1, March 2021 [Citované 2022-03-23]. Dostupné na: <<https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/03/Recovery-and-Resilience-Reflection-Paper-No1.pdf>>
- 29) LOPRIORE, M. - VLACHODIMITROPOULOU, M.: Recovery and Resilience Plans for the Next Generation EU: a unique opportunity that must be taken quickly, and carefully, In: EIPA Paper [online], 2021 [cit. 2022-03-23], Dostupné na internete: <https://www.eipa.eu/wp-content/uploads/2021/10/EIPA_Paper_Recovery-and-Resilience-Plans-for-the-Next-Generation-EU_Digitaal.pdf>

Články vo vedeckých a odborných časopisoch a zborníkoch

- 30) ŠIMOVIĆ, Hrvoje. 2005. The European Union Budget. In: Financial Theory and Practice [online] 2005, Volume 29, Issue 3. [cit. 2022-01-24]. Dostupné na internete: <<https://hrcak.srce.hr/file/9230>>
- 31) VOJTECH, František. 2021. Characteristics of the EU Budget and its impact on Member States. In: American Scientific Journal [online] 2021, Volume 55. [cit. 2022-02-03]. Dostupné na: <<https://archive.american-issue.info/index.php/asj/article/view/191/172>>
- 32) BAUER, Michael W., et al. 2015. The EU Budget System after Lisbon: How the European Parliament Lost Power and How It May Compensate (Somewhat) for It. In: Zeitschrift Für Staats- Und Europawissenschaften (ZSE) / Journal for Comparative Government and European Policy [online] 2015, Volume 13, Issue 4. [cit. 2022-02-05] Dostupné na internete <<http://www.jstor.org/stable/26165510>>

- 33) COBHAM, Alex, et al. 2021. An evaluation of the effects of the European Commission's proposals for the Common Consolidated Corporate Tax Base, In: TRANSNATIONAL CORPORATIONS [online] 2021, Volume 28, Number 1. [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <https://unctad.org/system/files/non-official-document/diaeia2021d1a2_en.pdf>
- 34) HARAĽOVÁ, Ľubica. Multiannual Financial Framework of European Union for 2021-2027 in Response to the Crisis. In Rozvitok miĝnarodnogo ekonomičnogo spivrobitnictva: meĝnizmi ta strategij. miĝnarodnaja naukoivo-praktičnaja konferencija. Rozvitok miĝnarodnogo ekonomičnogo spivrobitnictva: meĝnizmi ta strategij: materijali dopovidej miĝnarodnoj naukoivo-praktičnoj konferencij, 19.-20.3.2021, Uĝgorod, Ukrajina. - Uĝgorod: Vidavničij dim Geľvetika, 2021. ISBN 978-966-992-436-0, pp. 35-40 online.
- 35) DARVAS, Zsolt. 2019. A New look at Net Balances in the European Union's Next Multiannual Budget, In: Bruegel: Working paper [online] 2019, Issue 10. [cit. 2022-03-22]. Dostupné na internete: <<https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2019/12/WP-ZSOLT-FINAL.pdf>>
- 36) HARAĽOVÁ, Ľubica - BACULÁKOVÁ, Kristína. Potrebujú členské štáty EÚ finančné prostriedky z Plánu obnovy? In Ekonomické, politické a právne otázky meĝzinárodných vzťahov 2021. meĝzinárodná vedecká konferencia. Ekonomické, politické a právne otázky meĝzinárodných vzťahov 2021: zborník z meĝzinárodnej vedeckej konferencie konanej online 4. júna 2021 = Proceedings of an International Scientific Conference Held Online June 4, 2021. - Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2021. ISBN 978-80-225-4832-8. ISSN 2585-9404, s. 142-151 online.
- 37) ECHEBARRIA FERNÁNDEZ, Jonatan: A Critical Analysis on the European Union's Measures to Overcome the Economic Impact of the COVID-19 Pandemic, In: European Papers [online] 2021, Volume 5, Issue 3. [cit. 2022-03-23] Dostupné na internete: <https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2020_I_046_Jonatan_Echebarria_Fernandez_00437.pdf>
- 38) FUEST, Clemens: The NGEU Economic Recovery Fund In: Cesifo Forum. The EU's Big Pandemic Deal: Will It Be a Success? [online] 2021, Volume 22, Number 1. [cit. 2022-03-23] Str. 3-8. Dostupné na internete: <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>

- 39) BEGG, Iain: One Instrument, Many Goals: Some Delicate Challenges Facing the EU's Recovery Fund. In: Cesifo Forum. The EU's Big Pandemic Deal: Will It Be a Success? [online] 2021, Volume 22, Number 1. [cit. 2022-03-23] Pp. 9-13. Dostupné na internete: <<https://www.cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2021-1-January.pdf>>
- 40) SCHRATZENSTALLER, Margit: Tax-based Own Resources as a Core Element of a Future-Oriented Design of the EU System of Own Resources, In: Intereconomics [online] 2018, Volume 53, Number 6. [cit. 2022-03-23] Pp. 301-306. Dostupné na internete:<<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2018/number/6/article/tax-based-own-resources-as-a-core-element-of-a-future-oriented-design-of-the-eu-system-of-own-resour.html>>

Internetové zdroje

- 41) MANAGEMENT MANIA: Rozpočet (Budget) [online], 2015 [cit. 2022-01-24], Dostupné na internete: <<https://managementmania.com/sk/rozpocet-budget>>
- 42) EURACTIV: Fiškálna/Rozpočtová politika EÚ [online], 2019 [cit. 2022-01-24], Dostupné na internete: <<https://www.europskaunia.sk/fiskalna-rozpocetova-politika-eu>>
- 43) ZASTÚPENIE EURÓPSKEJ KOMISIE NA SLOVENSKU: Rozpočet EÚ pre Slovensko [online], 2021 [cit. 2022-01-24], Dostupné na internete: <https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/rozpocet-eu-pre-slovensko_sk>
- 44) EURÓPSKY PARLAMENT: Zmluva o zlúčení [online], Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/merger-treaty>>
- 45) SPRINGER LINK: Institutions and the route to reform of the European Union's budget revenue, 1970–2017 [online], 2017 [cit. 2022-01-31], Dostupné na internete: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s10663-017-9383-5>>
- 46) CVCE.EU: Historical events in the European integration process (1945–2014): Reform of the Community budget: The Delors Packages [online], 2022 [cit. 2022-02-02], Dostupné na internete: <<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/a58194ee-132e-44a4-9a73-2c760ce9010b>>
- 47) EURACTIV: *Enlargement and the Agenda 2000 budgetary agreement* [online], 2010 [cit. 2022-02-03], Dostupné na internete:

- <<https://www.euractiv.com/section/health-consumers/opinion/enlargement-and-the-agenda-2000-budgetary-agreement/>>
- 48) INTERECONOMICS: New Headings – Old Problems: The Evolution and Future of the EU Budget [online], 2016 [cit. 2022-02-03], Dostupné na internete: <<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2016/number/2/article/new-headings-old-problems-the-evolution-and-future-of-the-eu-budget.html>>
- 49) EURÓPSKA ÚNIA: Výdavky [online], 2022 [cit. 2022-02-03], Dostupné na internete: <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/budget/spending_sk>
- 50) CVCE.EU: Budgetary principles [online], 2016 [cit. 2022-02-04], Dostupné na internete: <https://www.cvce.eu/content/publication/2005/10/5/3f6aa90a-486a-40c7-9a50-76ea3decdabb/publishable_en.pdf>
- 51) DeHAVILLAND EU: EU Budget Procedure [online], [cit. 2022-02-05], Dostupné na internete: <<https://www.dehavilland.co.uk/politicaluploads/DHEU/Briefing/EUBudgetProcedure.pdf>>
- 52) EURÓPSKY PARLAMENT: Rozpočtový postup [online], [cit. 2022-02-05], Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/10/the-budgetary-procedure>>
- 53) MALONE, Patrick, O'CONNELL, Philip. The European Union Budget: Member State Contributions and Expenditures [online]. Public Policy.ie [cit. 2022-02-06]. Dostupné na internete: <https://publicpolicy.ie/downloads/papers/2019/EU_Budget_2017_F.pdf>
- 54) EURÓPSKY PARLAMENT: Príjmy Únie [online], [cit. 2022-02-06], Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/27/the-union-s-revenue>>
- 55) EUROPEAN PARLIAMENT: Reform of the EU own resources. [online], 2021 [cit. 2022-02-06], Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA\(2021\)690963_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/690963/IPOL_IDA(2021)690963_EN.pdf)>
- 56) EURÓPSKY PARLAMENT: Výdavky Únie [online], [cit. 2022-02-07], Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/28/the-union-s-expenditure>>

- 57) EUR-LEX: Glosár súhrnov: Viacročný finančný rámec (VFR) [online], [cit. 2022-02-04], Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/multiannual_financial_framework.html?locale=sk>
- 58) EUROPEAN PARLIAMENT: Visualising the European Union 2021-2027 multiannual financial framework and the recovery instrument (Next Generation EU) [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/mff2021-2027/index.html>>
- 59) EURÓPSKA KOMISIA: Okruhy: kategórie výdavkov [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/headings_sk#okruh-1-jednotn-trh-inovcie-anbspdigitlna-ekonomika>
- 60) EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE: 2021-2027 multiannual financial framework and new own resources: Analysis of the Commission's proposal [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625148/EP_RS_IDA\(2018\)625148_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625148/EP_RS_IDA(2018)625148_EN.pdf)>
- 61) CLIMATE POLICY INFO HUB: The EU Emissions Trading System: an Introduction [online], [cit. 2022-02-11], Dostupné na internete: <<https://climatepolicyinfohub.eu/eu-emissions-trading-system-introduction.html>>
- 62) B2EU CONSULTING: Commission proposes EU own resources [online]. 2021 [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://www.b2eu-consulting.eu/news-detail/commission-proposes-eu-own-resources>>
- 63) EUMONITOR.EU: The next generation of EU own resources: Questions and Answers [online]. 2021 [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vloyj04bd5uz?ctx=vkf4n0xn1wzp>>
- 64) EURÓPSKA KOMISIA: Mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach: Otázky a odpovede [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/qanda_21_3661>
- 65) PODNIKAJTE.SK: Digitálna daň v EÚ a na Slovensku [online]. 2020 [cit. 2022-02-11]. Dostupné na internete: <<https://www.podnikajte.sk/dane/digitalna-dan-v-eu-a-na-slovensku>>

- 66) EUMONITOR.NL: Questions and Answers on the EU Cohesion policy legislative package 2021-2027 [online]. 2021 [cit. 2022-02-13]. Dostupné na internete: <<https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vljyhgn47mvf?ctx=vg9id54xf7rx>>
- 67) INTERREGEUROPE.EU: Non-recycled plastic tax now feeds EU budget [online], [cit. 2022-02-06], Dostupné na internete: <<https://www.interregeurope.eu/smartwaste/news/news-article/12515/non-recycled-plastic-tax-now-feeds-eu-budget/>>
- 68) EURÓPSKA KOMISIA: Rabaty: korekčné mechanizmy [online], [cit. 2022-03-20], Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/rebates_sk>
- 69) DEUTSCHE BUNDESBANK: The EU budget and its financing: looking back and ahead [online], [cit. 2022-03-20], Dostupné na internete: <<https://www.bundesbank.de/resource/blob/831226/a569592c0a71b7c5c2494f6acac6a75/mL/2020-04-eu-haushalt-finanzierung-data.pdf>>
- 70) EURÓPSKA RADA: Rozpočet EÚ [online], [cit. 2022-03-20], Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/the-eu-budget/>>
- 71) EUROPEAN COMMISSION: EU spending and revenue [online], [cit. 2022-03-20], Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/2021-06-09_spending_and_revenue.xlsx>
- 72) BBC: EU budget: Who pays most in and who gets most back? [online], [cit. 2022-03-20], Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/uk-politics-48256318>>
- 73) BRUEGEL: The nonsense of Next Generation EU net balance calculations [online], [cit. 2022-04-02], Dostupné na internete: <<http://bruegel.org/reader/nonsense-next-generation-eu-net-balance-calculations#the-role-of-new-own-resources>>
- 74) HAVELKA, Vít: New Resources of the EU Budget, In: Think Visegrad [online], [cit. 2022-04-02], Dostupné na internete: <<https://europeum.org/data/articles/havelka-policybrief.pdf>>
- 75) ABDEL-ATI, Ibrahim: The EU Emissions Trading System Seeking to Improve [online], [cit. 2022-04-02], Dostupné na internete: <<https://www.climatescorecard.org/2020/03/the-evolving-eu-emissions-trading-system/>>

- 76) PLÁN OBNOVY: Semafor - priebežný stav implementácie [online], [cit. 2022-04-02], Dostupné na internete: <<https://www.planobnovy.sk/realizacia/semafor/>>
- 77) EUROPEAN COMMISSION: European Structural and Investment Funds 2014-2020: Total EU payments by Country (daily update) [online], [cit. 2022-04-02], Dostupné na internete: <<https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>>

Právne predpisy

- 78) Konsolidované znenie Zmluvy o založení európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Úradný vestník EÚ C 327/1, 26.10.2012
- 79) Consolidated versions of the Treaty on European Union and of the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Communities C 325/1. 24.12.2002
- 80) PRIJATIE S KONEČNOU PLATNOSŤOU (EÚ, Euratom) 2021/1347 opravného rozpočtu Európskej únie č. 2 na rozpočtový rok 2021. Úradný vestník Európskej únie L 322/1, 13.09.2021
- 81) ROZHODNUTIE RADY (EÚ, Euratom) 2020/2053 z 14. decembra 2020 o systéme vlastných zdrojov Európskej únie a o zrušení rozhodnutia 2014/335/EÚ, Euratom. Úradný vestník Európskej únie L424/1, 15.12.2020
- 82) Návrh SMERNICE RADY o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb. Medziinštitucionálny spis: 2018/0073 (CNS), 22.03.2018
- 83) NARIADENIE RADY (Euratom) 2021/100 z 25. januára 2021, ktorým sa zriaďuje účelový program financovania na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky a nakladanie s rádioaktívnym odpadom a ktorým sa zrušuje nariadenie (Euratom) č. 1368/2013. Úradný vestník Európskej Únie L 34/3, 1.2.2021
- 84) Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej Únie. Úradný vestník EÚ C 202/99, 7.6.2016